

Glasiло delavcev Titovih zavodov Litostroj izhaja mesečno (s posebnimi prilogami) v nakladi 6000 izvodov. Izdaja ga Odbor za obveščanje pri Konferenci OO sindikata Titovih zavodov Litostroj, ki je hkrati izdajateljski svet — Uredniški odbor: predsednik dipl. iur. Anton Tomažič in člani: prof. Hrabroslav Premelč, Tone Erman, Franc Kostevc, Marjan Sigulin, Toni Skušek, Srečko Pirc in odgovorni urednik Karel Gornik, urednik Marijana Meglič, tehnični urednik Estera Lampič, lektorica prof. Vesna Tomc.
Telefon uredništva 556021 (n.c.) interna 202, 246 — Tiska Tiskarna Ljubljana.
Oproščeno prometnega davka po pristojnem sklepu 421-1/72

Naših petintrideset let

Ob praznovanju obletnic navadno za trenutek odložimo svoje vsakdanje delo in se predamo proslavam in veselju. So pa obletnice tudi opozorila, ki silijo, da se ozremo nazaj in pretresemo leta, ki so minila, ocenimo trenutek, ki ga živimo sedaj in razmislimo, kako naj usmerjamo korake v bodoče.

Ta vprašanja si zastavlja tudi Litostroj ob svojih 35 letih delovanja.

Za prenekaterega našega mlajšega sodelavca so dogajanja iz pred desetih, dvajsetih let neznan-ka. 35 let obstoja naše delovne organizacije je že obdobje, ki so ga v celoti doživljali in spremljali samo maloštevilni med nami. Litostroj je pričel z delom 1. septembra 1947, ko je bila slovesna otvoritev tovarne. Temu datumu so sledila leta izredne volje in naporov, ki so privedla Litostroj do zavidljivega položaja, ki ga zavzema doma in v tujini.

Litostroj se je po ustanovitvi zelo hitro razvijal. Četudi je bil ustanovljen z namenom, da izde-

luje turbinsko opremo za povojno elektrifikacijo domovine, se je zelo kmalu pokazalo, da je tako začrtan proizvodni program preozek. Ni namreč zagotavljal enakomerne zasedenosti naših takratnih zmogljivosti. Zato smo v proizvodni program zelo hitro vključili še druge izdelke: črpalke, reduktorje, žerjave ter nekoliko pozneje tudi opremo za cementarne.

V razvoju proizvodnega programa je bilo odločilno leto 1960. Ob sprejemanju letnega plana za to leto je delavski svet potrdil predlog, da se v proizvodni program vključijo tudi naslednje veje:

hidravlične stiskalnice, vozila z mehničnim pogonom, stroji in naprave za mehanizacijo opekarn in ladijski dizelski motorji. Navedene proizvodne veje so dale nov razmah naši delovni organizaciji. Opremo za opekarne smo sicer zelo kmalu črtali iz programa, ostale tri veje pa so se razvile tako, da smo za talna transportna sredstva in preoblikovalno opremo, kot smo pozneje bolj ustrezno poimenovali obe smeri, v letih 1979 in 1980 zgradili za vsako izmed njih novo tovarno. Obe veji se s svojimi rezultati že uvrščata ob bok osnovnemu programu. Uspešno se je razvijala tudi proizvodnja dizelskih motorjev. Prav letos bomo na tem področju slavili poseben jubilej. Preizkuševališče bo zapustil tisoči motor. To pa pomeni tudi, da je v dosedaj izdelanih motorjih zbrano skupno preko 400.000 kW moči.

Vodne turbine so tista veja, ki daje Litostroju osnovno obeležje in po kateri je tudi najbolj znan doma in po svetu.

Vsega smo izdelali preko 300 agregatov s skupno močjo preko 5500 MW. Samo jugoslovansko elektrogospodarstvo je v tej številki udeleženo s preko 4000 MW, v tuje dežele pa je Litostroj poslal 80 agregatov.

Prav izvoz je tista usmeritev Litostroja, do katere se je dokopal zelo zgodaj. Zelo hitro smo namreč spoznali, da je jugoslovanski trg s svojimi omejenimi možnostmi in neprestanimi nihanji preozka osnova, na katero bi se lahko naslajala dejavnost takih dimenzij, kot jih zavzema Litostroj. Taka spoznanja so vodila do izvoza prvih žerjavov v Indijo leta 1954 in prvih turbin v Pakistan leta 1958.

Vzporedno z razvojem proizvodnega programa so se dopolnjevale in širile tudi proizvodne zmogljivosti. Leta 1951 se je že zgrajenim obratom sive livarne in obdelovalnice priključila jeklolivarna in v letu 1952 pločevinarna. Investicijska dejavnost, ki traja od leta 1976, daje Litostroju povsem nove okvire in odpira nove perspektive.

Pri tem pogledu nazaj pa še posebej izstopa leto 1950. Takrat smo stopili na pot delavskega samoupravljanja in dejansko stopili na lastno pot razvoja.

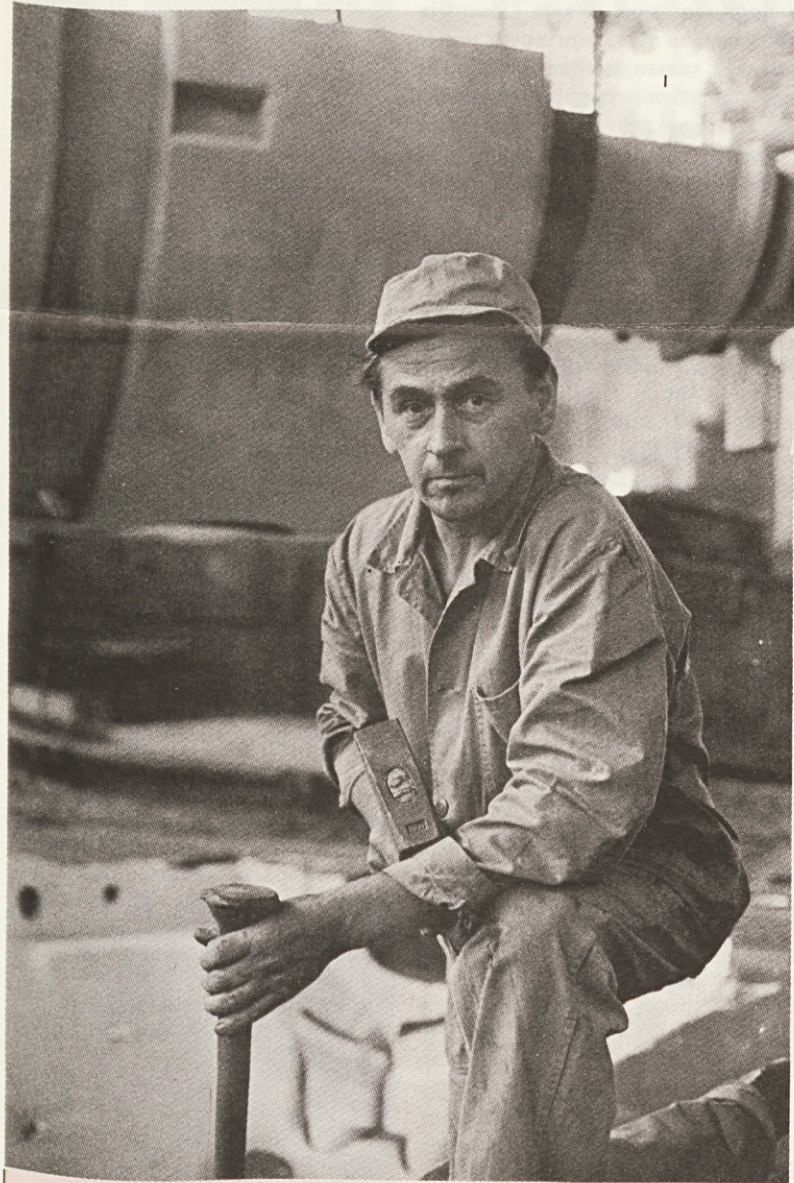
Litostroj predstavlja danes na področju strojegradske organizacije, ki je pomemben dejavnik v domačih razmerah in na tujih tržiščih. Rezultati, s katerimi se ponosa, ne bi bili doseženi, če ne bi razvoja gradili na lastnem znanju. Tak koncept pa je naši delovni organizaciji zagotavljal neodvisnost pri nastopanju na tržiščih, predvsem pa pri izvozni aktivnosti. To spoznanje mora biti tudi za naprej ena temeljnih potez v njegovi poslovni politiki.

Osvojen proizvodni program ne more biti zadostno jamstvo za bodoča naročila. Vedno znova je potrebno iskati nove ideje in preverjati nova proizvodna področja. Na eno od teh smo že krepko stopili. To je oprema za jedrske elektrarne. V bodočnosti pa bo potrebno ta korak še povečati.

Druga ideja, ki postopoma dozoreva, je uvedba numerično krmiljenih obdelovalnih strojev v naš proizvodni program.

Obe ideji pomenita krepko prestrukturiranje proizvodnega programa z večjim deležem znanja in vključevanjem Litostroja na zelo perspektivna tržna področja.

(Nadaljevanje na 2. strani)

**OB 35-LETNICI LITOSTROJA
ISKRENO ČESTITAMO
VSEM DELAVCEM TITOVIH
ZAVODOV LITOSTROJ,
POSLOVNIM PRIJATELJEM
ZUNANJIM SODELAVCEM,
NAŠIM UPOKOJENCEM
IN VSEM DRUGIM,
KI SO KAKORKOLI
PRIPOMOGLI
K IZGRADNJI IN RAZVOJU
NAŠE DELOVNE ORGANIZACIJE**

To je danes Litostroj

Velikokrat smo Litostroj že svečano okrasili z zastavami. V gumbnice smo si zatakneli rdeče nageljne, igrala je godba, velike proizvodne dvorane z obdelovalnimi stroji pa so bile največkrat prizorišče naših srečanj. Vedno smo se zbrali ob naših jubilejih, bolj ali manj okroglih, na različnih proslavah in manifestacijah, najlepša pa so bila nepozabna srečanja s tovarišem Titom in tovarišem Francem Leskoškom - Luko. V besedah, ki so bile ob takih priložnostih izrečene, smo vedno ocenjevali svojo prehojeno pot, jo primerjali z razvojem širše družbene skupnosti in si naložili nove, smelejše naloge in razvojne perspektive.

Po trdem delu smo vedno radi in ponosno tudi praznovali. Tako smo prikorakali v petintrideseto leto, na trdnih temeljih, ki so bili postavljeni neposredno po drugi svetovni vojni. Tudi danes se še ponosno spominjamo tistega, sedaj že simboličnega trenutka, ko je ob prisotnosti tovariša Tita prvič stekla litina iz kupolke in kot kri v žilah označila rojstni dan Litostroja. Od takrat pa do danes vedno znova teče jeklo in vedno več ga je, ker je naš cilj in smoter.

Družba je takrat pred 35. leti s skrajnimi napori, s primitivnimi sredstvi z vsem tedanjim znanjem in voljo, predvsem pa zaradi obnove in socialistične graditve zgradila Litostroj in tako položila temeljni kamen delavskemu razredu Ljubljane. S tem pa je prišla do izraza tudi tista politična volja, ki je zmaga v narodnoosvobodilni revoluciji, da se namreč delovni človek mora uveljaviti kot neposredno odločujoč usmerjevalec družbenih odnosov in družbenega razvoja. Tega nikoli ne bi smeli pozabiti!

Litostroj se je v teh letih skokovito razvijal. Vedno znova je opravičeval svoj obstoj, še več, s

svojimi proizvodi je na viden način krepil gospodarsko moč Jugoslavije. S proizvodi, ki jih je že zelo zgodaj začel pošiljati v svet se je hitro uveljavil v razvitih in nerazvitih deželah sveta.

Petintrideset let razvoja Litostroja je v marsičem slika razvoja celotne naše družbene skupnosti in poti, ki smo jo prehodili, tako v težavah, iskanju in slabostih, kakor tudi v velikimi dosežki v proizvodnji in samoupravljanju. Sleherna pomembnejša etapa našega razvoja je bila vedno povezana s trdim delom strokovnjakov - inženirjev in tehnikov, tehnologov in drugih, predvsem pa delavcev v proizvodnji.

Kaj je Litostroj danes, po petintridesetih letih? Skoraj težko je odgovoriti na to vprašanje, tako veliko vsega se je že nabralo v teh letih.

Pomembno je to, da se je z razvojem in rastjo Litostroja nenehno krepil delavski razred Ljubljane. To se potrjuje tudi danes na različne načine. Prenekatere samoupravna izkušnja se je rodila prav med delavci, povezana z delom in upravljanjem tovarne. Plodovi našega dela so vidni. Mnogi poleg koristnosti celo simbolično govorijo o razvoju nove Jugoslavije in o njenih dosežkih v posameznih obdobjih. Tudi danes je tako.

Razmere, v katerih delamo in živimo, so za celotno jugoslovansko skupnost težke, vendar ne nepremagljive. Poglavitno je to, da so naši rezultati gospodarjenja tudi v teh težkih razmerah sprejemljivi, čeprav nekoliko slabši, kot smo bili v preteklosti navajeni.

Za naprej imamo voljo in smeje načrte ne samo za preživetje, pač pa tudi za nadaljnji razvoj. Vsi težki trenutki so nas vedno krepili in združevali in vedno smo bili potem močnejši, bogatejši, za izkušnje, ki so nam vedno koristile v prihodnosti.

K. G.

Razvojna prizadevanja

Pred 35. leti se je na tradicijah takrat močno razdrobljene industrije začela razvojna pot nosilca strojegradnje Litostroja. Že takratni snovalci Litostroja so dokazali izreden občutek za razvoj te zvrsti industrije, saj je Litostroj prav do zadnjih let ostal po površini objektov in gabaritnih zmogljivosti, prav tak, kot je bil načrtan v prvih dneh svojega obstoja.

Razvoj zadnjih let in povpraševanje trga so omogočili nadaljnji skok in razširitev razvojnih in proizvodnih zmogljivosti. Zgrajeni sta bili dve novi tovarni; ena namenjena proizvodnji talnih transportnih sredstev, druga pa proizvodnji preoblikovalne opreme. Razvoj proizvodov in individualnega proizvodnega programa je zaradi vse večjih dimenzijskih zahtev terjalo razširitev livarskih ter obdelovalnih možnosti. Tako smo se usmerili v razvoj in razširitev jeklolivarne, ki bo kmalu dokončana.

Načrtujemo povečanje zmogljivosti za težko strojegradnjo, izdelani so že vsi investicijski projekti, pridobljena so praktično vsa potrebna dovoljenja za začetek izvajanja del. Ko bo uresničena še zadnja zamisel iz načrtovanega razvoja Litostroja, bo Litostroj popolnoma spremenil svojo prvotno podobo, kakor tudi razvojne in proizvodne zmogljivosti.

Pri vsem tem hitrem razvoju, takšnem kot poteka danes, ne smemo razmišljati samo o razvoju stavb in strojev. Razmišljati moramo seveda tudi o delavcih, ki bodo sposobni vse te razširjene možnosti v celoti izkoristiti. To pomeni, da se moramo tudi kadrovske okrepiti, od delavca na stroju do prodajalcev,

projektantov ter vseh ostalih delavcev, kateri tvorijo zaključen proizvodni proces.

Vsi ti načrti, ves razširjen razvoj, ki je že izpeljan, ter program, ki ga želimo in imamo v načrtih, da ga dokončamo, bo terjalo od nas vseh še zelo veliko naporov. Ti naporji bodo še nekoliko povečani zaradi gospodarskih razmer, ki trenutno vladajo doma in po svetu, vendar si vsi skupaj jemljemo za obvezo, da bomo te napore uspešno premagali ter ime Litostroj še bolj uveljavili doma in v svetu.

Vse do danes se je Litostroj držal načrtane smeri razvoja, saj je med vodilnimi proizvajalci opreme strojegradnje. Ves čas smo program samo razširjali in dopolnjevali. Razširjanje proizvodnega programa do današnjega dne so pogojevale razmere in zahteve trga ter racionalno izkoriščanje obstoječih tehnološko proizvodnih možnosti, ki so nam bile na voljo. Litostrojski proizvodni program je na videz in po hitri oceni videti zelo širok, mogoče celo preveč širok. Vendar moramo reči, da se je tudi pri izbiri proizvodnega programa, kot pri vseh ostalih litostrojских usmeritvah in odločitvah pokazalo, da so bile pravilne. Prav ta širina proizvodnega programa nam po-

maga reševati letne plane proizvodnje, saj vsi vemo, da se razmere na trgu kaj hitro spreminjajo. Do danes smo z našim proizvodnim programom še uspeli slediti vsem tem spremembam trga in razmer v gospodarstvu. Tako poizkušamo program, gledano v bodočnost, že sedaj še nekoliko razširiti z razvojem v opremo za jedrske elektrarne. Zahvaljujoč tako pestremu proizvodnemu programu ter sposobnostim hitrega prilagajanja proizvodnega procesa trenutnim razmeram, se lahko pohvalimo, da imamo vedno vnaprej razprodane praktično vse svoje izdelke, s čimer se v današnjih razmerah ne more pohvaliti vsak proizvajalec podobne opreme.

Litostrojski program obsega:

vodne turbine in naprave
črpalne naprave

industrijski transport (dvigala)
prenosniki in elementi
procesne naprave
dizelske motorje
preoblikovalna oprema
talna transportna sredstva
ulitki
montaža strojne opreme
proizvodno-tehnični servis

Program bo po vsej verjetnosti ostal tak, kot je, le da ga mislimo razširiti še na jedrske elektrarne, in sicer na vejo transporta ter črpalnih naprav. Za vzdrževanje takega programa in uveljavljanje trga doma in po svetu je potrebno nenehno delo pri razvoju posameznih proizvodov. Razvoj je usmerjen v osvajanje novih izdelkov in na tehnološki in tehnični nivo posameznih izdelkov. Litostroj ima to veliko prednost pred mnogimi drugimi proizvajalci strojne opreme, da od prvega dne svojega obstoja stoji na svojih lastnih nogah. Taka pot je predvsem na začetku kaj težka, vendar se na koncu obrestuje. Redke so tovarne, katere se danes lah-

ko pohvalijo, da so prav vsi izdelki njen lasten razvoj. V Litostroju ima prav razvoj svoje mesto. Sredstva namenjena za razvoj izkoriščamo po vnaprej predvidenih programih po proizvodnih vejah in proizvodih. Pri razvoju sodelujemo tudi z zunanjimi institucijami. Razvoj je voden usmerjeno po predvidenem proizvodnem programu.

V razmerah, v katerih se nahaja naše in svetovno gospodarstvo, mora Litostroj zadržati oziroma celo širiti svoj življenjski prostor. Pogoji za naš obstoj je še intenzivnejši prodor na tuji trg ter povečanje izvoz, po drugi strani pa moramo zmanjšati delež uvoza na naših konstrukcijskih izvedbah tam, kjer je le mogoče. Za doseg vseh teh ciljev in želja bodo potrebni veliki naporji ter pritrjevanje povsod. Če pogledamo prehojeno pot ter vse napore, ki smo jih vsi skupaj vložili v naše delo, bi lahko zaključili, da bo naš razvoj potekal še nadalje tako, kot smo si ga načrtali in da nas še take težave ne bodo iztirile.

A. Pahor

AKTIVNOSTI PRED PRIČETKOM KONGRESOV ZVEZE SINDIKATOV

Pred kongresi ZS

V obdobju med kongresoma Zveze sindikatov smo delavci Litostroja organizirani v sindikat, dosegli pomembne uspehe v razvoju novih proizvodnih odnosov in pri graditvi socialističnega samoupravljanja. Cilje, ki smo si jih zastavili, smo ob upoštevanju objektivnih pogojev v dobršni meri uresničili. Ustvarili smo pogoje za novo, zahtevnejše in hkrati obetavnejše obdobje. Takšna delovna usmeritev sindikata bo spodbudila še večje zaupanje v svojo organizacijo. Sposobnost in odgovornost delavcev pa sta porok, da bomo tudi nove naloge uspešno uresničili.

Prav s tem ciljem potekajo v vseh osnovnih organizacijah Zveze sindikatov TOZD/DS aktivnosti v zvezi s pripravami na 10. kongres ZSS in 9. kongres ZSJ. Že do sredine avgusta je večina osnovnih organizacij obravnavala kongresne dokumente. Največ poudarka pri uresničevanju gospodarske stabilizacije so dali naslednjim nalogam: bolj kakovostnemu in učinkovitejšemu združevanju dela in sredstev,

utrjevanju delavčevega samoupravnega družbenoekonomskega položaja pri obvladovanju pogojev za pridobitev dohodka in njegovo porabo,

gospodarni in izvozno usmerjeni proizvodnji ter proizvodnji, ki bo zagotavljala zadovoljevanje osnovnih življenjskih potreb, ki bo slonela na večji uporabi znanja in sodobne tehnologije, na dobrem izkoriščanju proizvodnih zmogljivosti, delovnega časa, ustrezni organizaciji dela ter smotrni uporabi surovin in energije,

realnemu in usklajenemu planiranju z opredeljenimi cilji, upoštevanje dane ustvarjalne možnosti,

krepitev odgovornosti za uresničevanje planskih ciljev, skrb za tako rast osebnega dohodka, ki bo imel podlago v dvigu produktivnosti dela.

Vse te aktivnosti bo sindikat Litostroj usmerjal tako, da bo uresničevanje politike gospodarske stabilizacije slonelo na temeljnih interesih delavcev kot nosilcev politike.

Istočasno so potekale razprave o uresničevanju socialne politike. Konferenca OOS je na svoji 2. redni seji na to tematiko sprejela konkreten akcijski program. Za njegovo uresničitev je odgovoren sindikat z vsemi nosilci nalog.

Poleg vseh teh aktivnosti v predkongresni dejavnosti čaka konferenco OOS in nekatere osnovne organizacije sindikata v mesecu avgustu in prvi polovici septembra veliko dela. Pripraviti morajo svoje prispevke za tematiko konference, zadalžitve zanje smo prejeli od občinskega sveta ZS Ljubljana-

Šiška in od republiškega odbora sindikata delavcev proizvodnje in predelav kovin Slovenije.

TEMATSKE KONFERENCE

RACIONALNO ORGANIZIRANJE STROKOVNIH SLUŽB IN ZMANJŠEVANJE REŽIJE

Sindikat mora to dosledno zahtevati, da delavci v delovnih skupnostih skupnih služb svoj materialni in socialni položaj urejajo na podlagi svobodne menjave dela in ga gradijo na prispevku njihovega dela k uresničevanju razvojnih ciljev temeljne organizacije združenega dela in prispevku njihovega dela k rasti njihovega dohodka. Predvsem se je treba na tej tematski konferenci zavzeti za zmanjševanje družbene režije v samoupravnih interesnih skupnostih in v upravnih organih družbenopolitičnih skupnostih.

NAGRAJEVANJE PROIZVODNEGA DELA V TEŽKIH DELOVNIH POGOJIH

Na tem področju je sindikat Litostroja s sprejetjem "Pravilnika o nagrajevanju" v letu 1980 delno razrešil nagrajevanje proizvodnih delavcev, posebno tistih, ki delajo v težkih pogojih dela, vendar je vprašanje, ali je njihovo delo glede na pogoje pravilno ovrednoteno. Zato pričakujemo, da bo na tematski konferenci posvečeno največ pozornosti prav temu področju.

VLOGA ZNANOSTI IN VKLJUČEVANJE ZNANJA V PROIZVODNE PROCESSE TER NALOGE SINDIKATA NA PODROČJU INVENTIVNE DEJAVNOSTI

Sindikat mora s svojim delovanjem prispevati h krepitevi zavesti v družbi, da so rezultati izo-

braževalne dejavnosti pomembni za dvig posameznikove in družbene produktivnosti in nepogrešljiv dejavnik razvoja. Zato se mora znanstvenoraziskovalna dejavnost vključevati v reševanje tekočih in razvojnih nalog v delovni organizaciji in družbi kot celoti.

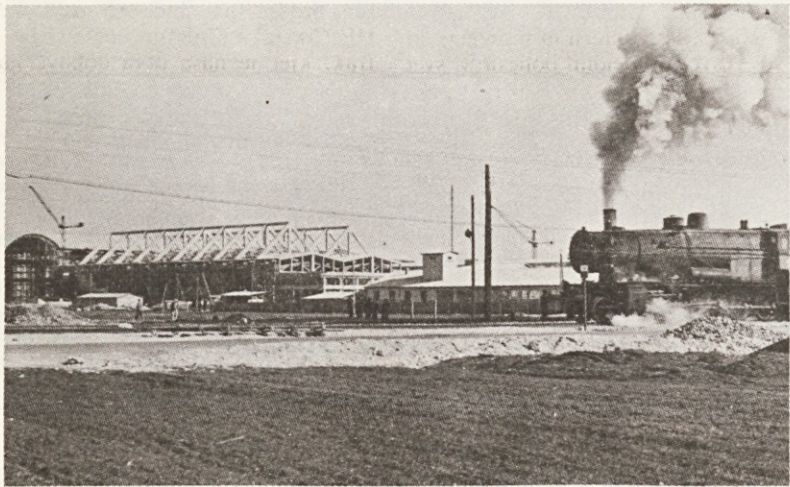
Na področju inventivne dejavnosti je potrebno urediti ustrezno ovrednotenje inovacijskih dosežkov, se seznanjati z učinkom inovacije, tako da bo za delavca vključevanje v inventivno dejavnost bolj spodbudno.

VLOGA ZDRUŽENEGA DELA V USMERJENEM IZOBRAŽEVANJU

Na tem področju se bo s svojimi izkušnjami posebno angažiral sindikat tozda IC, saj je bil prav ta center za izobraževanje kadrov tisti, ki je s svojimi izkušnjami iz prejšnjih let med prvimi brez večjih problemov organiziral prehod na usmerjeno izobraževanje.

Z vsemi temi razpravami, ki so in bodo potekale v okviru sindikalnih organizacij Litostroja, bo dan dovolj velik prispevek kongresoma oziroma našim delegatom na kongresih. Nam — sindikalnim aktivistom — pa pomenijo smernice pri uresničevanju vseh zadanih nalog, katere naj ne bi ostale samo zapisane, ampak čimprej uresničene. To bo naš prispevek k uresničevanju gospodarske stabilizacije in krepitev socialističnega samoupravljanja.

P. Stupnikar

Litostroj v izgradnji

Naših petintrideset let

(Nadaljevanje s 1. strani)

Investicije, ki so bile zaključene v prejšnjih letih ali so tik pred zaključkom, postavljajo pred nas nove naloge. Čimprej je potrebno v novih obratih doseči rezultate, ki smo si jih ob načrtovanju teh načrtali kot cilj.

Razmere so se od leta 1976, ko smo načrtali smernice za naš razvoj v naslednjih letih, močno spremenile. Modernizacija in dopolnitev zmogljivosti za proizvodnjo energijske in druge težke opreme ostaja eden izmed osnovnih ciljev v naslednjih letih. Vemo, da ga ne bo lahko uresničiti. Vemo pa tudi, da so osnove za njegovo uresničitev predvsem v naših rokah.

Današnji trenutek zahteva od Litostroja, da še v večji meri kot je dosedaj usmerja svoje napore v izvoz.

Ne upoštevanje splošnega stanja jugoslovanskega gospodarstva, ki takšno obnašanje narekuje, je izvoz za bodoči razvoj in uspeh Litostroja ključno vprašanje.

Soočanje s konkurenco razvitega sveta bo tisto gibalo, ki nas bo sililo, da bomo vedno znova preverjali naše poslovanje in iskali nove rešitve. Pri tem bomo ugotavljali, da moramo našo raziskovalno-raz-

vojno dejavnost še močneje razviti, da se je potrebno usposabljaati za nudenje celovitih objektov, da moramo utrditi že uvedene organizacijske povezave in iskati nove, da se je potrebno vključevati v mednarodne finančne tokove in jih obvladovati v večji meri kot dosedaj. Šele na ta način bo Litostroj zadržal oziroma izboljšal svoje mesto v svetovni konkurenci.

Taki rezultati bodo opravičevali vse dosedanje investicije in omogočali nove.

Ko se Litostrojčani ob 35-letnici oziramo nazaj, ocenjujemo današnji trenutek in preverjamo smernice za bodočo usmeritev, smo lahko mirni in polni vere vase. Rezultati iz preteklosti nam krepijo samozavest. Vemo, da je to, s čimer se danes ponašamo, zraslo iz težav in naporov. Zato nam tudi problemi, ki so pred nami danes, ne jemljejo poguma. Vemo, kako se jih moramo lotiti in naši delavci jih bodo obvladali in rešili. Imamo pa tudi načrtano pot za naprej. Na tej poti želimo našemu Litostroju — to smo pa mi vsi — veliko uspeha!

Dipl. ing. Darinko Kolbl

FOTOGRAFI

Še je čas!

Ne pozabite na nagradni natečaj ČLOVEKOV OD-NOS DO OKOLJA, ki je bil objavljen v majski številki našega časopisa.

Bogate nagrade vas čakajo!

Isto velja za pesnike, humoriste in likovnike.

Svoje prispevke pošljite Kulturni komisiji pri Konferenci OO Sindikata

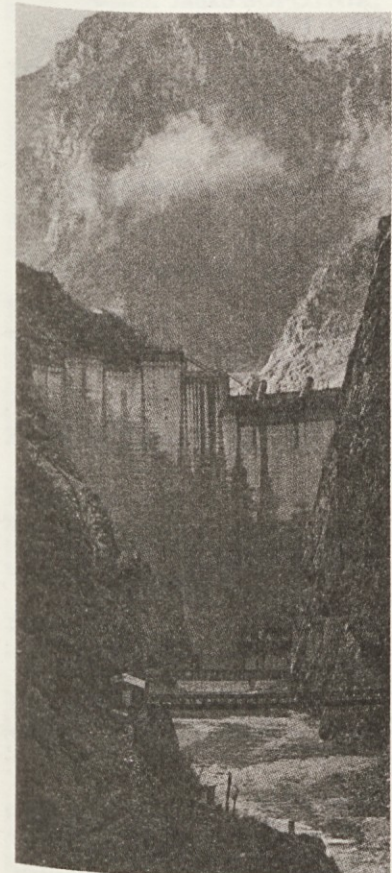
135 LET TRADICIJE

Od Dvora do Litostroja

Ne bi bilo prav, če bi se ob 35. obletnici LITOSTROJA in okroglo 135-letnici občasne, v letih po drugi svetovni vojni pa tudi trajne proizvodnje turbin na Slovenskem, ne ozrli nazaj in obudili spominov na nekaj mejnikov v tradiciji delavnic in tovarn, predhodnic Litostroja in razvojnih težnj le-teh v obdobju od ustanovitve do danes. Med predhodnicami LITOSTROJA zasledimo vsaj štiri obrate, ki jih je moč šteti kot manjše tovarne. Litostroj pa kot peta po vrsti še dandanes vztraja na "okopih" razvojno sicer ne preveč upoštevane individualne proizvodnje, značilne za tovrstno opremo, ki je dolga leta bila in še predstavlja v določeni meri hrbtnico in zaledje DO Litostroja.

Povrnimo se torej nekoliko v zgodovino turbinskega strojništva na Slovenskem, kjer kmalu po iznajdbi oziroma začetku uporabe prvih vodnih turbin v svetu zasledimo že okoli 1848 prvo tovarno vodnih turbin pri nas, in to v železarni Dvor na Krki pri Žužemberku. Po daljšem prenehanju aktivnosti se neposredno pred in med prvo svetovno vojno uveljavlja v Ljubljani podjetnik Tönnies, ki kot lastnik manjše strojne tovarne turbin na Slovenskem (druge po vrsti) kasneje skupno s Samasso in Zabkarjem ustanovi v Ljubljani tretjo tovarno turbin pod imenom "Strojne tovarne in livarne d-d" z lokacijo ob sedanji Titovi cesti, nasproti Gospodarskega razstavišča.

Proizvodnji doma konstruiranih in "po meri" izdelanih Francoskih in Peltonovih turbin z regulatorji vrtilne hitrosti in zapirali so botrovali strokovnjaki zbrani z vseh vetrov z imeni Schneider, Schönbach, Grün, Takacz, Pichler, Dobovišek, Struna in drugi. Pravočasno pa je le prvi (Schneider) znal, da Strojne tovarne, navkljub entuziazmu posameznikov in velikim ambicijam, pod pritiskom tujega kapitala in obremenjene z veliko mero administrativnega poslovanja ne bodo imele moči za preživetje v težkih obdobjih, ki so bila na vidiku ter da bodo in so tudi bile kasneje dobesedno porušene do tal. Zato se je pravočasno odločil za samostojen nastop in ustanovitev manjše delavnice oz. podjetja v Škofji Loki, ki je kot četrta tovarna turbin, če jo tako lahko označimo, previharila obdobja pred in med drugo svetovno vojno, da bi v letu 1948 in nadalje izjemno prispevala k začetnemu razvoju Litostroja s strokovnjaki, delavniško opremo, tehnično dokumentacijo in, v celoti gledano, s tradicijo.

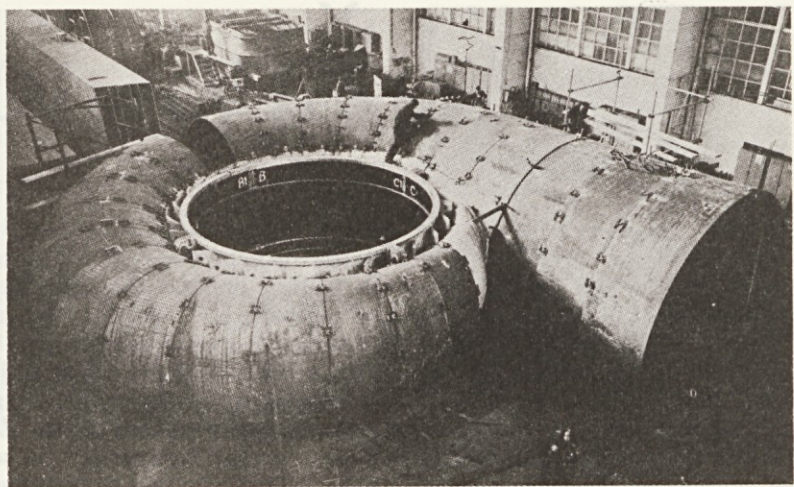
Jez za hidroelektrarno Mratinje

Prehod iz proizvodnje, za današnje razmere "malih" turbin na večje je v začetnem obdobju Litostroja temeljil na prizadevanjih tedaj mlajših strokovnjakov, ki so prihajali iz šol in bili preusmerjeni iz drugih podjetij, predvsem iz Škofje Loke. Le-ti so s pomočjo strokovne literature, na osnovi strokovnega znanja in osebnega smisla za zasnovo turbinske opreme nesebično prispevali k napredku na tem področju. V današnjem pomenu besede bi temu lahko rekli: na osnovi pretežno

"lastnega znanja" oplemenitenega v določeni meri s "povratnim inženiringom", ki mu je botrovalo tudi sodelovanje pri izdelavi opreme na osnovi tuje dokumentacije v okviru "reparacijskih dobav".

Imena HE Blatec, Bijelica, Rijeka Crnojevića, Meseči, Sokolovica, Ozalj II, Slapovi na Zeti, Moste, Raška, Jablanica, Vrla I, Ovčar Banja, Medjuvršje, Mavrovo, Zvornik, Vuhred in druga pričajo o tedaj znatnem napredku domačega znanja na področju t. i. konvencionalne turbinske opreme. Realizacija ČE Fužine v tristrojni izvedbi (francoska turbina, centrifugalna akumulacijska črpalka in motor-generator) skupaj z Rade Končarjem iz Zagreba, kot običajnim partnerjem na področju električnih strojev in opreme, še dandanes priča o, za tedanje čase, izjemni storitvi na področju prečrpalne tehnike, ki se v zadnjem času vse bolj uveljavlja tudi pri nas.

Hkrati z uveljavljanjem Litostroja na domačih tleh je spoznanje, da zmogljivosti Litostroja

Špirala za HE Hemen Dam v Iraku (Foto: J. Žlebnik)

daleč presegajo sicer nezanesljivi in spremenljivi obseg naročil opreme za domače hidroelektrarne, narekovalo že v letu 1957 prvi izvoz, sicer za današnje pojme "malih" turbin v Turčijo (HE Čermik in kasneje HE Bayramic in Ahlat), ki še danes ne kažejo posebne starosti, sodeč po tem, da ni zahtevkov za dodatne rezervne dele. To v določeni meri velja tudi za v letih 1958—1963 dobavljeno večjo opremo HE za Indijo in Pakistan, za HE Chichoki Mallian, Gujranwalla, Sholayar, Periyar, Yamune, Kodayar in druge, še danes

pomembne po značilnosti in obsegu dobavljene opreme.

Kasnejše prehodno obdobje (1961—1966) proizvodnje turbinske opreme v Litostroju označujejo tudi sicer še kooperacije, t.j. izdelava določenih delov ali celih turbin po tuji dokumentaciji, ki so bile pretežno pogojene z zahtevki investitorjev in "ciljno", na uvoženo opremo, orientiranimi projekti s parametri, ki jih do tedaj Litostroj z referencami ni pokrival. Gre za znane objekte HE Bistrice, Zakučac I, Senj, Bajino Bašto, Buško

(Nadaljevanje na 6. strani)

Petnajst minut za litostrojske turbine

Pisati o tem, kje vse so v relativno kratki dobi 35 let našle svoje mesto litostrojske turbine, res ni težko, saj je skoraj ni pomembnejše reke na področju Jugoslavije, kjer ne bi bili vgrajeni in se vrteli v Litostroju izdelani stroji. Pa ne samo v domovini, tudi preko meja in čez morja so romali težki tovari s turbinsko opremo z napisom "Made in Jugoslavija".

Namen tega članka ni bralcu ponujati nekakšen statistični pregled vseh turbin, ki so šle skozi tovarniška vrata. Spomnimo se le nekaterih, saj je to tista večja proizvodnja, ki je do nedavna predstavljala najpomembnejšo litostrojsko dejavnost.

S turbinami in montažnimi žerjavi se je pravzaprav začelo. Sprva so res prevladovali "mlinčki", toda že sedem let po ustanovitvi je bila tu Jablanica na Neretvi — dolgo po moči vodilna med našimi elektrarnami. Ali je slučaj, da se je na isti reki prav v jubilejnim letu zavrtela še druga turbina, ki spada že kar med spoštovanja vredne velikanke — HE Grabovica? Sploh predstavlja Neretva v zadnjem času eno najživahnejših gradbišč pridobivanja novih virov energije, saj je nekaj niže od Grabovice zrasla še HE Salakovac, od še načrtovanih pa je najbližje gradnja HE Mostar.

Na Slovenskem se vrtijo skoraj vse vrste litostrojskih turbin: od klasičnih Kaplanovih na Dravi, Francoskih in Peltonovih na Savi, do cevne — Ajbe na Soči in vrste manjših turbin v jašku na raznih potokih.

Tako tudi v drugih republikah. Na sosednjem Hrvaškem se je s HE Varaždin in Čakovec začela serija gradenj na Dravi. Na Kolpi že vrsto let obratujejo turbine v Ozlju, zgrajene v pionirskih letih Litostroja. (Kdo bi verjel, da so bili v tej elektrarni posneti "aventični" kadri slovite elektrarne pod Niagarskimi slapovi za TV-filmsko nadaljevanko o Nikoli Tesli).

Ob dalmatinski obali se s našimi turbinami srečujemo od Reke, Vinodola, Senja in Omiša pri Splitu tja do Trebišnjice in dvojčice naše HE Savica — HE Zavrelja pri Dubrovniku. Kako prijeten občutek navda človeka, ko se, recimo, na dopustniškem potepanju znajde ob živem dokazu svojega "minulega dela".

In takih dokazov je še veliko. Vgrajeni so ponavadi na najlepših krajih ob vodah naše domovine. Poglejmo na bistri Vrbas, ki po-

ganja naše turbine pri Jajcu, pa Drino, katere kanjoni in most so znani daleč po svetu — v Zvorniku in Bajini Bašti je vgrajen velik del našega truda rok.

Legendarna Piva je ponosna na svojo HE Mratinje, kjer se pikaste potočnice spogledujejo z našimi gonilniki. Prav tako se Lim in Uvac ponašata z Bistrico, Kokinim Brodom, Sjenico in Podpečjo. Koliko vodnega potenciala je še na tem področju in s tem novega dela tudi za nas!

Na Zeti je v treh fazah vgrajenih sedem Peltonovih turbin s tekačem, znanim s fotografije ob zadnjem obisku maršala Tita v Litostroju.

Če nas pot zanese v Makedonijo, je prav vedeti, da je v tej republiki delež litostrojskega dela izredno velik. O tem pričajo elektrarne velikega mavrovskega sistema, pa štirje stroji v pobratenih Kavadarcih, obmejna HE Kalimanci in najnovejša kosovska HE Gazivode.

Kje vse so samo na domačem področju zbrani v koristni službi človeku in družbi sadovi našega uma in rok! Ob tem se nehoti sprašujemo tudi, kje pa jih ni in zakaj (še) ne. Na marsikateri pomislek bo gotovo dala odgovor bodočnost, saj bomo še gradili.

Pa pojdemo na obisk še čez mejo in pretihotapimo svoje misli, zadovoljstvo in ponos dobrega dobavitelja mimo čuječih carinikov!

Pakistan je bil prvi, ki je zaupal našim ponudbam in leta 1958 so se kot prva dobava iz Litostroja zavrteli tri kaplanke v Chickoki Mallian in ne dolgo za tem še tri v Gujranwali.

Počasi se je začel krog kupcev naših izdelkov širiti in poleg nekaj manjših enot za Turčijo moramo omeniti HE Yarmouk v Siriji, HE Tis Abbai v Etiopiji, HE Trisuli v

Nepalu, HE Jaldhako in tretji agregat za HE Peryar v Indiji. V Togu je HE Kpime, v Gvineji pa HE Grandes Chutes.

Naši konstrukterji in monterji, ki so s svojim delom ponesli v svet litostrojsko ime, so se nemalokrat znašli v nerešljivih težavah, zato zlepa ne bodo pozabili na gradbišča, tisoče kilometrov oddaljena od "matične luke", kjer so morali ukrepati hitro in zanesljivo, prepuščeni le svojemu znanju in sposobnostim.

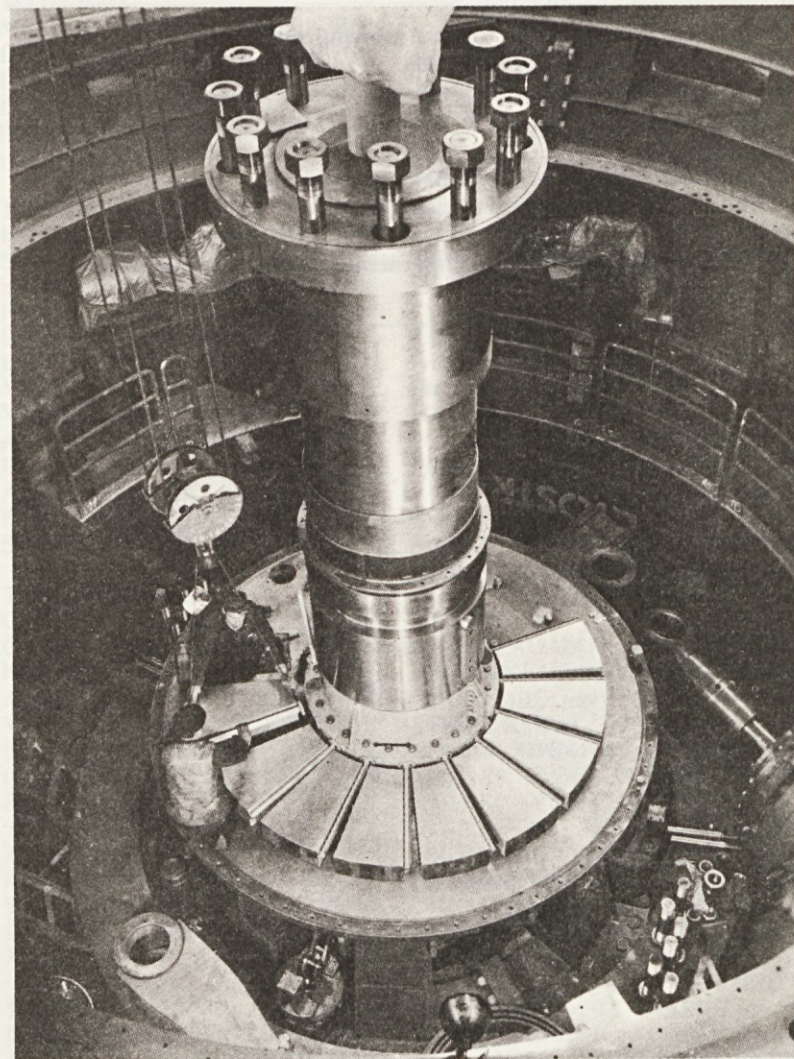
Kaj bi vedele o takih trenutkih povedati turbine na HE Sholayar, Yamuni in Kodayarju v Indiji, pa na HE Mechra Klila v Maroku in HE Kirirom v Kambodži?

In še so turbinski stroji, ki jih je spočel litostrojski um, izdelala roka našega človeka in pogal v tek naš strokovnjak: HE Mahabad v Iranu, HE Mangapapa in HE Ohao na Novi Zelandiji, HE Kamburu v Keniji, HE Cabra Corral v Argentini, HE Ramu v Novi Gvineji, HE Kidatu v Tanzaniji, HE Boali v CAR in še na severu Evrope HE Mjolkja v Islandiji.

Iz zadnjih let velja omeniti uspešen prodor na ameriško tržišče s HE Crystal v Coloradu in seveda v Irak, kjer je naša prva dobava na to področje s turbinami za HE Hemren Dam odločilno pomagala pri največjem dosedanjem turbinskega naročila šestih strojev za HE Haditha.

Priznati je treba, da že tak površen pregled litostrojske turbinske proizvodnje priča o izredno živahnem snovanju na področju gradnje vodnih strojev in s tem dokazuje pomembnost in utemeljenost usmeritve k pridobivanju novih energetskih virov.

E T O

Montaža ležaja z nosilnostjo 1300 ton v HE Zlatoličje, srednja Drava

Živimo s tovarno

Spet smo za eno leto starejši, izkušenejši in seveda pametnejši. Z Litostrojem smo se spet postarali za eno leto in z našo tovarno septembra praznujemo 35. obletnico. Seveda tudi letos ne manjka jubilarov — od "roso mladih" 10-letnikov, do "starost" 35-letnikov. Vseh je dosti in vsi bi lahko veliko povedali o življenju in delu v naši delovni organizaciji. Na žalost pa je že tako, da je časopisnih strani premalo za tako veliko število ljudi, ki bi jih lahko podrobneje predstavili. Zato smo zbrali le po enega zastopnika iz vsake "kategorije", ki so nam povedali nekaj več o svojem delu, življenju in početju v Litostroju.

Najstarejši med njimi po stažu je Alojz MENCEJ, ki se je letos uvrstil med 35-letnike. Tega skromnega, tihega in simpatičnega Litostrojčana ne pozna prav veliko ljudi, saj ni bil nikoli nek vidnejši predstavnik DPO ali podobno. Prav zato smo bili še toliko bolj veseli, da smo ga odkrili med kopico imen, ki so bila na seznamu 35-letnikov in vam ga sedaj predstavljamo:

Alojz Mencej je po poklicu strojni tehnik za Francisove turbine, v Litostroju pa je zaposlen od 1. avgusta 1947. Najprej je delal v tedanji konstrukciji za splošno strojogradnjo, delal pa je pretežno na žerjavih. Po prihodu iz vojske pa se je zaposlil v konstrukciji za turbine. Na začetku je delalo tu 15 ljudi, njihovi prostori pa so bili nad livarno sive litine, kjer je zdaj tehnološki biro. To je bila konstrukcija za izdelavo vseh tipov turbin.

Alojz Mencej je s ponosom povedal, da je delal na 26 projektih, ki še sedaj uspešno tečejo. Med njimi je delal na HE Moste, potem na Jablanici, ki je bila takrat ena največjih hidroelektrarn v Jugoslaviji, konstruiral in projektiral pa je še veliko drugih in večjih turbin. Med njimi je največja HE Zakučac.

V vseh letih dela v Litostroju se je precej izpopolnil in razvil pri delu. Čeprav so si tipi turbin po principu podobni, je vse turbine

potrebno individualno konstruirati, to pa tudi povečuje zahtevnost dela.

Zanimivo je, da je Alojz kot mlad fant želel postati strojni ključavničar. V Mariboru je bil sprejet v železničarsko šolo, zaradi vojne pa jo je moral pustiti. Podobno je bilo tudi s tehniško-strojno šolo v Ljubljani, ki jo je zaradi okupacije zapustil in odšel v partizane. Leta 1942 je bil ujet in poslan v zapor Mastio di Volterra. Izpuščen pa je bil šele v začetku 1944. leta. Konec vojne je dočakal na Gorenjskem.

Po vojni je začel na novo. V dveh letih je naredil 4 letnike strojne šole. Najprej je delal v Jugoindosu (sedanji Skip), s posredovanjem tovariša Pečarja, ki ga je spoznal tam, pa je bil leta 1947 premeščen v Litostroj.

Litostroj je leta 1947 izgledal bistveno drugače, kot sedaj. Stala je le livarna sive litine, zgradba kjer je sedaj laboratorij in naše uredništvo, začela pa se je tudi gradnja poslopja Obdelave. In nič več.

Na začetku so vsi Litostrojčani veliko delali tudi udarniško. Zaspavali so livarske jame z livarskim peskom, ogromno pa je bilo tudi dela okrog same livarne.

Drugačni pa so bili tudi odnosi med delavci. Seveda tovariš Mencej priznava, da je osnovna razlika že v tem, da so bili tedaj vsi mladi (od "šefov" do delavcev) in vsi so

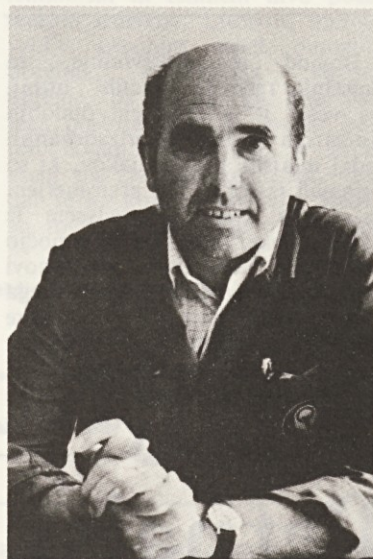
se šele učili. Imeli pa so veliko voljo do ustvarjanja. Prevladoval je tovariški duh, bilo je veliko udarniškega dela, dokumentacijo pa so delali tudi ponoči, ne da bi spraševali za plačilo. To so bili časi tik po vojni, ko so vsi želeli čim prej normalno delati in živeti. Ogromno je bilo treba zgraditi, saj ni bilo niti tovarn niti šol in ne stanovanj. Tedaj so tudi postavili stanovanjske barake v Korotanskem naselju, da so imeli sploh kje stanovati. Udarniško pa so delali tudi pri gradnji litostrojске šole.

Takrat je Alojz Mencej 6 let stanoval na Barju, potem pa se je vključil v stanovanjsko zadrugo št. 1. Z ženo in otroki se je novembra 1953 preselil v svojo hišo. To je datum, ki si ga bo za vedno zapomnil, saj je z besedami težko opisati, kako vesel je bil, ko se je preselil.

In kaj bi lahko rekel o sedanjem času?

Ni več tako tovariških odnosov in večina želi svoje delo prenesti na pleča drugega. Vsak tudi gleda le na to, koliko bo zaslužil, disciplina je zelo slaba, povečati pa bi se morala tudi odgovornost na vseh področjih. Včasih si je tovariš Mencej zaželel, da bi odšel drugam, posebno kadar je imel občutek, da je zapostavljen. Glede na položaj je šel pri svojem poklicu v teh letih celo na nižje, najbolj pa ga boli ugotovitve, da lahko v Litostroju napreduješ le, če se prej pritožiš.

Vseeno pa je zadovoljen, da je v teh letih toliko naredil, dobro pa se razume s sodelavci. Do odhoda v pokoj mu manjka le še leto in pol in na to že komaj čaka. Pravi da ima doma toliko dela, da sploh ne ve, če ga bo zmogel. Najprej sta tu hiša in vrt, rad bi pomagal sinu pri gradnji, čaka pa ga še cela vrsta opravil, pri katerih se razvedri in so tudi koristna. Da bi mu ta čas le čim hitreje minil.

Marijan TROBEC, litostrojski 30-letnik, vodja montaže regulacij v tozdu MONTAŽA, se je takoj razgovoril o svojem delu. Ni dvoma, da ima svoje delo zelo rad, da mu je to poklic in konjiček obnem. "Ko sem se po končani TSŠ in vojaščini leta 1952 zaposlil v tovarni, sem takoj prišel v regulatorsko delavnico. To je zanimivo in živo delo. Tu ne delaš na zalogo, ampak vsako stvar takoj vgradiš v objekt in tudi takoj vidiš, kako deluje. V začetku, pred 30 leti, je bilo sicer težko priti v delavnico in prodreti v skrivnosti mojstrov, ki so tu delali. Tu so bili še pravi cehovski odnosi. Vsak mojster je

svoje znanje ljubosumno čuval. Danes je to drugače. Kdor se želi učiti, se lahko izpopolnjuje in zelo smo veseli mladih ljudi, ki se tega dela lotijo z veseljem in z vso odgovornostjo. Moram povedati, da nad mladimi res ne morem biti razočaran. Imamo mlado ekipo, ki je strokovno dobro podkovana in moralno neoporečna. Vsak naš delavec namreč mora biti samostojen pri delu in pošten, ker le tako mu lahko zaupamo odgovorno delo na terenu in tudi to, da nas dostojno zastopa pred investitorjem.

In moram priznati, da sem najbolj vesel pohvale, ki si jo naš delavec prisluži na terenu, zato skrbno hranimo zapisnike o montažah.

Rekel bi, da je v regulatorski delavnici kolektiv delavcev, ki ima rad svoje delo in to je tudi pogoj za disciplino. Pri nas ni zamujanja ali predčasnega odhajanja. Tudi tega še nisem zasledil, da bi kdo žigosal kartico drugemu.

Moti pa me nedisciplinarnost drugod, nered ob malici, poležavanje v senci, ko je malice že konec, postajanje pred avtomati za pijačo. Vsak delodajalca bi moral biti zares zadovoljen za disciplino in delo delavcev, ki so mu zaupani. Predvsem bi jih moral učiti s svojim delovnim zgledom.

Delavec bi moral žigosati v delovni obleki. Pri disciplini imamo še velike delovne rezerve! Prihajajo pa težji časi, kjer bo potrebna še večja disciplina, zavest in organizacija dela. Glede na vse težave, ki jih pričakujemo, bi bilo potrebno na nekaj vodilnih mestih zamenjati ljudi, ki so tam že predolgo. Mnenja sem, da je novi direktor šel v pravo smer in mu želim veliko uspeha."

Tovariš Marijan TROBEC je rešil svoj stanovanjski problem v letih 1958—60, ko je v okviru stanovanjske zadruge sezidal hišo v Vodnikovem naselju. Nejevo konjiček pa so vsa mogoča popravila, ki jih je hiša po dvajsetih letih že potrebna. Je takorekoč sam svoj mojster in ne potrebuje nobenega obrtnika. Toliko raje se sedaj drži doma, ker je prej v mlajših letih — čeprav še sedaj ni star — veliko

JUBILANTI '82

Tudi letos, ob prazniku tovarne posredujemo seznam vseh jubilarov. Gotovo bo zanimivo za vse, da je najstarejših Litostrojčanov — petintridesetletnikov točno petintrideset. Pred desetimi leti, ko so ti praznovali srebrni jubilej pa jih je bilo še 96. Večina jih je torej že odšla v zaslužni pokoj.

30-letnikov imamo 54, 25-letnikov pa samo 56.

20-letnikov je 89 in samo 29 petnajstletnikov. Le zakaj je bil osip tako velik?

Toda položaj se boljša, mlada generacija postaja zvestejša, saj imamo 127 desetletnikov.

35-LETNIKI

TOZD IRRP

Alojz MENCEJ, Ludvik ŠARF, Bojan ROZMAN, Rafael RIHAR

TOZD PUM

Janez JERMAN, Marjan ŠPENDE, Miroslav JAGER, Anton LOVŠE

TOZD OBDELAVA

Jože ŠTEBLAJ, Ivan ČERNOŠA, Ivan BOKAL, Jože STAUDACHER, Janez DIMNIK, Martin SENIČAR

TOZD MONTAŽA

Stane GRUNDNER, Jože VUKŠENIČ, Jože STERLE, Stanislav SVETELJ, Anton ČARMAN

TOZD PPO

Lovro ERŽEN

TOZD PRODAJA

Rado AVBELJ, oec.

TOZD NABAVA

Franc VRENK, Ivan ZIGMUND, Ladislav ŽIGON, Ivan MESERKO

TOZD IVET

Ladislav KUTNAR, Janez PRESETNIK, Ivan BOŽIČ, Andrej ŽORŽ

DS PFSR

Bojan BRENČIČ

DS SSP Direkcija

Karl KOROŠEC

DS SSP POAE

Jože KUŠAR, inž., Boris TERTNIK, inž., Martin EINHAUER, inž., Anton SMOLEJ

30-LETNIKI

TOZD IRRP

Franc TOMŠIČ, inž., Leopold MALOVRH, inž., Srečko GROŠELJ, Dušan CARLI, Jože JU-

VAN, inž., Vladimir KEJŽAR, Franc KONČAN, dipl. inž., Jože LISJAK, inž., Rihard GAMBERGER

TOZD PUM

Jože STANKOVIČ, Janko ROBIDA, Simon POBERAJ, Andrej GROM, Drago POGAČNIK, Franjo GROSAN, Ivan SUHOLEŽNIK, Karol DRAŠLER, Aleksander ILČENKO, Adolf DIMC, Janez ŽNIDARŠIČ, Primož LEGAT, dipl. inž., Ivan HUDOLIN

TOZD PZO

Jože KODERMAN? Jože BIZJAK

TOZD OBDELAVA

Leopold PERME, Maksimiljan KRIČAJ, Cveto VIDRIH, Pavle PETEH, Franc PETROVČIČ, Jože STARMAN, Ivan TOMAŽEVIČ, Ivan OVEN, Alojz GREBENC

TOZD MONTAŽA

Zdenko GRUDEN, Ivan POGAČAR, Ciril OMEJC, Marjan TROBEC, Jakob BRADEŠKO

TOZD PRODAJA

Alfred KRAMER, oec., Danilo ROŽEC, Franc MAJNIK, Vaclav HAVLIČEK

TOZD NABAVA

Viktor GREBENŠEK, Anton VELKAVRH, Franc ZALAR, Peter ZAJC, Janko KOPAC

TOZD IVET

František DVORAK, Lambro LAMBROVSKI, Štefan SAMBOLEC, Mirko ERMAN

DS SSP KSS

Vinko KERMELJ

TOZD IC

Jože LUKANC, Stanislav FAJFAR

25-LETNIKI

TOZD IRRP

Anton ŽABJAK, inž., Jože OMAN, inž., Janez JUGOVIC

TOZD PUM

Ana PLETESKI, Anica JESENOVEC, Miroslav KERŽIČ, Marija MILEK, Franc PIRNAT, Alojz ŠTANCAR, Feliks PEVEC, Franc MEDVED, Franjo MITROVIČ, Stjepan RATAJEC, Franc ŠAVOR, Emil NOVAK

TOZD PZO

Marta BUNIČ, Franc REPAR, Janez MURN, Jože ŠOŠTARKO, Franc ŽOHAR, Ivan ZALOKAR, Nedeljko CVETKOVIČ, Franc ŠOLN

TOZD OBDELAVA

Marko PINTAR, Uroš GRAHOVAC, Ivan BAHORIČ, Franc MIKLAVČIČ, Friderik VESEL, Ciril ANDROJNA

TOZD MONT

Alojz HORVAT, Jože GUMILAR, Franc BOŽIČ, Josip KATANEC, Martin ROP, Franc VINDIŠ

TOZD TVN

Alojz ŠUŠTERŠIČ

TOZD PPO

Peter JENKO

TOZD PTS

Marija SAJK, Vladko KRISTIČ, Drago DEČMAN

TOZD PRODAJA

Marija ŠVAGELJ, Viktor TOMAŽIN

TOZD NABAVA

Antonija KOLEŠA, Janez JURČEK

TOZD IVET

Radoslav VUKOLIČ, Franjo DRK, Jožef REŽONJA, Ferdinand VERŠEC, Pavel TAVČAR

TOZD IC

Ignac GRUM, Alojz KUHELJ

DS SSP POAE

Jože MESEC, Stanislav PEČIRER

DS SSP KSS

Ivanka MAČEK

TOZD ZSE

Pavla SMOLEJ, Jožefa KAMIN

20-LETNIKI

TOZD IRRP

Janez BELIČ, dipl. inž., Peter POŽENEL, dipl. inž., Franc REITER, Peter WERNIG, Branko LEŠKOVEC, Ruža NOVAK, Vukosav ŽIVKOVIČ

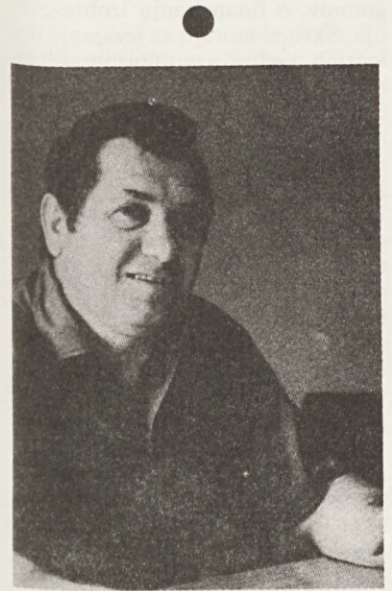
TOZD PUM

Ivanka PISK, Hema JAKOPIČ, Nikola JALŠOVEC, Rajko ŠABEC, Jožef PETERNELJ, Anton TERLEP, Mihael PAPEŽ,

svojega delovnega časa prebil na montažah po vsem svetu. Skoraj da bi lahko rekel, da je deset let od tridesetih, kolikor jih je v Litostroju, prebil daleč od svoje družine. Nazadnje je bil leta 1978 v Argentini, še prej pa je bil v Togu, šestkrat v Gvineji, na Islandu, v Etiopiji, Iranu, da ne govorimo o tem, da je bil skoraj na vseh domačih montažah hidroelektrarn.

Vedno je sodeloval pri spuščanju objekta v pogon in pri njegovi predaji. To so vedno tako razburljivi trenutki, da jih ne bo nikoli pozabil, to je skoraj kot rojstvo otroka.

Kaj pa družbenopolitična aktivnost? Da, tudi tu je kot delaven človek vedno priskočil na pomoč, če je le bilo mogoče, toda veliko je bil na terenu. Tudi po pol leta in še več ga ni bilo v tovarni, pa je bil kljub vsemu pred leti namestnik sekretarja tovarniškega komiteja ZK; od leta 1949 je namreč član organizacije. Sedaj pa je član odbora za usmerjeno izobraževanje pri Gospodarski zbornici Slovenije.

Med jubilanti 25-letniki je letos tudi Ferdinand VERŠEC — mizar v gradbenem oddelku režijske mizarne.

Poln energije in humorja in vedno pripravljen na šalo je na začetku povedal, da se je v Litostroju zaposlil marca leta 1957. Ko je prišel v Litostroj, je imela režij-

ska mizarna svoje prostore še na sedanjem balinišču, delali pa so v zelo težkih pogojih. V bližini ni bilo nobenega skladišča lesa, zato je bilo delo precej otežkočeno. Od tod so se preselili v barako, kjer je bila bivša restavracija, po mnenju tovariša Veršca pa so prišli "z dežja pod kap". Leta 1972 pa so se končno preselili v nove udobne in svetle prostore, kjer so še danes.

Tovariš Veršec dela ves čas na istem delovnem mestu. Delali so vse mogoče — od okrasitve prostorov za različne proslave, do vzdrževanja cele tovarne. Nikoli pa še ni manjkal pri postavitvi našega "štanta" na sejmu.

Po poreklu je sicer Bizeljčan, 3-letno obrtno mizarstvo šolo pa je končal v Škofji Loki. Če ne bi bilo vojne, bi se prav gotovo izučil za urarja, vojna pa je uk prekinila in z vso družino so ga poslali v internacijsko taborišče v Nemčijo.

Tako mu je urarstvo ostalo kot konjiček, ki ga močno priteguje v prostem času.

Pred prihodom v Litostroj, je 8 let delal v Jelovici, po 25 letih dela v Litostroju pa nič ne kaže, da bo odšel drugam, niti si tega ne želi. Tu se počuti zelo dobro, odlično pa se razume tudi z ožjimi sodelavci. Bilo bi tudi nenavadno, ko ne bi bilo tako, saj je med drugim že vrsto let tudi član litostrojskega pevskega zbora. Pevci pa so znani kot družabni in veseli ljudje. In da ne pozabimo — Ferdinand Veršec je eden od treh pevcev, ki dosežejo najnižji bas — to pa je že skoraj tako, kot če bi zabrundal medo!

To seveda pomeni, da dosti prostega časa porabi za pevske vaje in nastope, pogosto pa priskoči na pomoč tudi očetu pri obdelovanju kmetije.

V Litostroju je preživel veliko lepih in tudi težkih trenutkov. Ravno v času, ko je bil Litostroj v največji krizi, je doživel prometno nesrečo in lahko si le mislimo, kolikšno plačo je tedaj imel. Pa je kljub vsemu ostal.

Tudi njega moti, da je v Litostroju preveč postopajočih ljudi, ki niso na svojih delovnih mestih in torej ne opravljajo svojega dela. Opaža pa tudi, da ni pravega napredovanja pri delu, ki naj bi bilo nekakšna nagrada za prizadev-

nost in sposobnost, to pa pogosto vpliva destimulativno na posameznika.

Ob svojem delu tovariš Veršec opravlja še vzdrževanje strojev v obratu, kar mu je še posebej všeč, saj ima rad kovino. K temu delu je prišel čisto slučajno, ker pač ni bilo strojnika za vzdrževanje strojev. Tako je združil teoretično znanje iz šole s tistim kar se je naučil sam in delo mu je steklo.

Ko smo se pošalili, da se bomo srečali ob podelitvi priznanj jublantom, je kar ježno zavihal nos. Potem pa je razložil, da ni bil še na nobeni podelitvi doslej, ker je bil ravno v tem času kje na terenu po Jugoslaviji. Upajmo, da letos ne bo tako in da bo vsaj takrat zraven, ko bo v tovarni svečana podelitev priznanj jublantom.

Marija ŠIFRER, materialni knjigovodja v tozdu NABAVA, praznuje letos 20-letnico zvestobe Litostroju; sodelavci jo kličejo Marica, da jo ločujejo od drugih Marij, ki so še tam.

Ko je pred dvajsetimi leti Marica — pa ji še mi tako recimo — prišla v Litostroj, je bila zaposlena v hitrem laboratoriju v livarni. To delo pa je morala pustiti zaradi zdravja in od takrat je neprekinjeno v NABAVI.

VSEM LETOŠNJIM JUBILANTOM ISKRENO ČESTITAMO IN JIM ŽELIMO ŠE VELIKO DELOVNIH USPEHOV V PRIHODNOSTI!

Njen osnovni poklic je kemijski laborant. Tega se je izučila na Jesenicah, kjer je delala prvih deset let. Naslednjih enajst let pa je ostala doma, ker so bili otroci majhni in ni bilo ne vrtcev ne stare mame, ki bi jih pazila. Ko pa je mož odšel v tujino in pustil mlado družino samo, se je spet zaposlila.

"Kot samohranilki mi res ni bilo z rožicami postlano. Kdor je to poskusil na lastni koži, ta ve, kako je. Drugim bi težko dopovedala. Tisti, ki me je razumel, mi je že takrat pomagal, kolikor je mogel ali z dejanjem ali pa samo z dobro besedo, oboje je bilo dobrodošlo. Tega se dobro spominjam in zaradi takih ljudi še vedno zelo rada prihajam v Litostroj. Ni mi pa všeč odnos nekaterih mlajših, ki nas starejše zapostavljajo. Ampak tudi jaz sem bila mlada, polna energije, vse sile sem dala od sebe. Človek se z leti iztroši, pa če bi še tako rad delal tako dobro in hitro kot nekoč, ne more. Starejše bi morali bolj spoštovati, saj se še vedno trudimo, kolikor moremo.

Svoje delo v nabavi imam zelo rada, ker je pri tem potrebna natančnost in doslednost. Da ne

narediš napake, moraš "hiteti počasi". Knjiženje elektromotorjev in elektromateriala je mogoče videti dolgočasno, toda meni je tako, kot bi imela opraviti z živimi stvarmi."

Glede discipline pa Marica misli, da je bila nekoč boljša, red je bil bolj trden. Ker zelo rada dela, čuti potrebo, da to nekdo ceni, da vidi, da dela. Sedaj se vsak dan, že nekaj let, vozi z Jesenic. To ji vzame veliko časa. Včasih je med potjo kaj podremala ali pa pletla, sedaj pa raje kar zamiži, če je le toliko prostora na vlakcu, da lahko sede. Plete pa še vedno rada doma, za svoje štiri vnučke.

"Posebno sem zadovoljna, da so si moji otroci tako lepo uredili dom, zlasti, da se je umiril moj nemirni sin. Toliko skrbi in težav sem preživela, toda končno sem dočkala, da je le šlo vse po pravi poti.

Še kakšno leto pa bom odšla v pokoj, čeprav še ne bom imela polnih let, toda stara bom dovolj. Ampak vedno se bom spominjala Litostroja s toplino v srcu, predvsem zaradi ljudi, ki so mi vedno priskočili na pomoč, ko sem bila v stiski. Slabe stvari je pa tako bolje pozabiti!"

Pripravili: M. M. in E. L.

Za 10 in 15-letnike nam je manjkalo časa, bralcem se za to opravičujemo. Upamo, da nam bo do naslednje številke časopisa uspelo vprašati tudi "mlajše" za njihovo mnenje in počutje v Litostroju.

UREDNIŠTVO

Tomo RADJEN, Mehmed GALIČ, Vinko MIŠE, Anton SMOLIČ, Vlado LUGARIČ, Jože RATAJ, Anton HROVAT, Jože KOŠAK, Anton PERHAJ, Ciril PETERCA, Jože ŽUŽEK, Janez BAJT, Šukrija ČATAK, Janez HROVAT, Jože NOVAK, Janez STOPAR, Ciril ZALETELJ, Milan ŠKODA

TOZD PZO
Jerko JAKUS, Janko SOPOTNIK, Ivan ŽALAC

TOZD OBDELAVA
Ivan MURN, Franc ŽERAK, Ivan DEKANJ, Pavel NOVAK, Franc ŠMID, Venčeslav KAJBIČ, Franc PEKOLJ, Jože ŠKUPCA, Tomaž GABERŠEK, Josip HORVAT, Rupert HLEBEC, Peter MALOVRH, Alojz JEZERNIK

TOZD MONTAŽA
Pavel KUMER, Anton GLAVAČ, Srečko MAVEC, Jože MRHAR, Ladislav FINŽGAR, Avguštin GOSAR, Martin LOKANEC, Ivan ŽALIK

TOZD TVN
Stanislav ŠTIFTAR, Srečko PIRC, Ivan TKALEC, Stane STARMAN, Vladimir JAKOPIČ

TOZD PPO
Ivan KRIŽMAN

TOZD NABAVA
Marjeta HRIBOVŠEK, Marija ŠIFRER

TOZD IVET
Ana ZUPANČIČ, Valentin CERAR, Pavel STUPNIKAR, Franc ČOPI, Jože BEDELJAK, Mihael

ZORE, Anton HRASTOVEC, Vladimir ŠKRBE, Mijo BARIČ

TOZD IC
Alojz ŠUŠTERŠIČ

DS PFSR
Terezija ŽIŽIČ, dipl. oec.

DS SSP KSS
Jože AVBELJ, Jože PAVLIČ, Ignac ZAJEC, Lazar STEFANOVIČ

DS SSP POAE
Alenka BARBORIČ, dipl. oec., Martina MAVSAR, Ernestina PANZOVA

TOZD ZSE
Stanislav OSREDKAR, Anica KOVAČIČ, Olga KOZEL, Jožefa MEŽAN, Matilda-Bogomira PERME, Julijana PREŠEREN, Ana ZORAN

15-LETNIKI

TOZD IRRP
Kostas KALAGASIDIS, dipl. inž.

TOZD PUM
Ladislav FURLAN, Radomir BABIČ

TOZD PZO
Ivan HABJAN, Peter STRNAD

TOZD OBDELAVA
Ladislav SAZONOV, Anton DRAŠLER, Edvard PIKL, Avguštin SIMONČIČ, Bela BA-

ČIČ, Anton GLAVAN, Marijan ČERNIVEC, Rudolf FINŽGAR

TOZD MONTAŽA
Stanislav POPEK, Alojzij ŠUŠTAR, Slavko CERKVENIK, Blaž MARGUČ

TOZD TVN
Jernej DOVČ

TOZD PPO
Vasilije PAVLOVIČ, Jovan DEGENEK, Anton KOŠIČEK, Anton TOMŠIČ, Dušan CERAR

TOZD PRODAJA
Cveto ROVŠEK

TOZD IVET
Djuro KLEPEC, Juro JAMBROŠIČ, Stjepan ŠIMUNIČ

10-LETNIKI

TOZD IRRP
Anton JENKO, dipl. inž. Janez PETRIČ, Jože TROHA, dipl. inž., Nikola DAMJANOV, Sašo TAVČAR, Marko LOVRE, Jurij FAŠALEK, dipl. inž., Danica KUŠAR, Hilda SLEJKO, Alojz ŽEHELJ

TOZD PUM
Majda TRATAR, Ignac KASTELIC, Herman KOS, Jožef SADAR, Ciril JOŠAR, Marko GOGIČ, Franc BINGO, Ilija KATILOVIČ, Franc PUCELJ, Alojz LOKAN, Andrej VRŠNIK, Anton PORLE, Roman SADAR, Josip SIKAVICA, Jože SMOLIČ,

Jože MEHLE, Boris PIVK, Stanislav STRNIŠNIK, Lazo BABIČ

TOZD PZO
Mirko MARENČE, Pavel FRADEL, inž., Nada KODRAN, Ivan DEBEVEC, Pero GUZIJAN, Ljubisav SIMONVIČ, Ladislav BOGAR, Viktor STRMEC, Miroslav JAGOŠ

TOZD OBDELAVA
Ivanka BAKŠE, Janez KOŠLER, Marija PODLESNIK, Ljudmila SONC, Jernej KRIŽNIČ, Francka PLOT, Janez SMRKE, Karel-Drago GRAHEK, Milan DJUMIČ, Latif ČEKIČ, Ivan HOČEVAR, Vinko KAPLAN, Jože NOVAK, Miloš VILAR, Anton ANŽLOVAR, Karol KAVAŠ, Dragan PAVIČ, Branko PEKOLJ, Andrej ADAMIČ, Franc BLATNIK, Andrej ZUPANČIČ, Anton SLAK

TOZD MONTAŽA
Ciril PRIJATELJ, Jože TKALČIČ, Predrag KOŠČICA, Drago KRAJNC, Zdravko MANDIČ, Andrej VIDMAR, Anton MORAVEC, Skender ŠMID, Milivoje PETKOVIČ, Venčeslav ZAJC, Anton MRVAR, Franc BAH, Karol ZUPANČIČ

TOZD TVN
Ankica PINTAR, Marko KOŽUH, Simo DAMJANOVIČ, Miran ČEPLAK, Janez LENARČIČ, Anton PIRC

TOZD PPO
Franc PODLINŠEK, Dragomir JERINIČ, Jože LOVŠE, Rade STOJANISKI, Alojz ŽELEZNIK

TOZD PTS
Branko VARŽIČ, Stanislav PEJASINOVIČ, Ratko SLADIČ, Pavel RENCAR, Milan DEČMAN, Stanislav JAMŠEK

TOZD PRODAJA
Darko DEBEVEC, Terezija DONKO, Nada LAZNIK, Darka LESJAK, Janez PUCELJ, Matilda STREHAR, Botros MAKRAM

TOZD NABAVA
Stanislav DEBEVEC, Darinka HRASTAR, Leon PUGELJ

TOZD IVET
Ivana POHLE, Darinka BARLIČ, Franc JANKOVIČ, Venčeslar HROVAT, Dragoje DJUKIČ, Stanko PAPEŽ, Albin ŠIVAVEC, Franc DROBNIČ

TOZD IC
Marija ANDROJNA, Jožefa MIKLAVČIČ, Janez ORAŽEM

DS PFSR
Silva BERGANT, Štefka JAKIČ, Julijana KRISTIČ

DS SSP KSS
Marija HROVAT, Stanislava MRKUN, Zenel BAJRAMI, Ivan JAGER, Vinko KOPAC, Jože STRNAD

DS SSP POAE
Jože VAUPOTIČ, dipl. inž., Rafaela PELEK, Franc ZAFOSNIK

TOZD ZSE
Marija KOŽELJ, Rozalija MAVER, Vida TROBEC, Rozalija ŽMAVC

PETINTRIDESET LET LITOSTROJA — IZOBRAŽEVALNEGA CENTRA

Jubilej tovarne je tudi jubilej šole

35-letnico ustanovitve Litostroja praznuje kot svoj jubilej tudi izobraževalni center, saj je bil že od vsega začetka del tovarne. Brez lastnega organiziranega izobraževanja novih delavcev ne bi bilo mogoče razvijati vseh vej litostrojске proizvodnje in brez izpopolnjevanja delavcev ob delu tudi ne nadaljnje strokovne rasti Litostrojčanov za nove naloge. In tako je v 35-letno zgodovino Litostroja vtkana tudi preteklost 35 let litostrojске šole ter razvoja izobraževalnega centra.

Kot so rasli na nekdanjih njivah prvi tovarniški objekti, tako je bila sočasno zgrajena litostrojška industrijska kovinarska šola z delavnicami, kasneje pa še dom učencev. In kot se je bilo potrebno v tovarni organizirati za zahtevno proizvodnjo v težavnih povojnih razmerah, ko je še vsega primanjkovalo, tako je bilo potrebno takrat organizirati lastno izobraževanje ter izučiti prve kovinarje in metalurge. Litostroju za njegovo sodobno industrijsko proizvodnjo ni ustrezal predvojni, pretežno obrtniški način vajenskega izobraževanja poklicnih delavcev. Zato smo se takoj odločili za industrijsko kovinarsko šolo s sprotim, načrtnim prepletajočim se strokovno teoretičnim in praktičnim izobraževanjem v tesni povezavi s tovarno, podobno kot so take šole ustanovile še nekatere druge večje industrijske delovne organizacije.

V industrijski kovinarski šoli (kasneje preimenovani poklicni šoli) smo izobraževali predvsem mladino za začetek dela, pa tudi odrasle ob delu. Iz nje je Litostroj dobil v petintridesetih letih 2200 mladih strojnih ključavničarjev (strojnih mehanikov), konstrukcijskih ključavničarjev, strugarjev, rezkalcev, orodjarjev, livarjev, modelnih mizarjev, tehniških strojnih risarjev, obratovnih elektrikarjev in elektromehaničarjev. Poleg tega si je precej odraslih pridobilo poklic z izobraževanjem ob delu. Vendar je izšolala litostrojška šola v 35-letih svojega obstoja še več mladih poklicnih delavcev. Prav letos dosega skupno število 3000. V zadnjih desetih letih se je namreč izobraževanje v šoli razširilo še za potrebe drugih organizacij združenega dela, predvsem za Iskro, Gorenje-Tiki, Unis-Rog, Saturnus in druge.

Pomembna vzgojnoizobraževalna dejavnost je tudi vzgoja učencev v domu učencev, v katerem imajo učenci dobre pogoje za življenje, učenje in različne dejavnosti. Nasploh je vzgojno delo z mladino v šoli enako pomembno kot pridobivanje poklicnih znanj. Vedno smo skrbeli — tako pri pouku kot pri interesnih dejavnostih učencev — za usmerjanje mladine v zdravo življenje v skladu s samoupravnim socialističnim razvojem naše družbe. Sedaj pa še posebej spodbujamo učence, da skupaj z delavci Izobraževalnega centra upravljajo toz, kot jim to nalaga novi zakon o usmerjenem izobraževanju.

Absolventi naše industrijske oz. poklicne šole so se, spodbujeni s strokovnim in družbenim izobraževanjem ter vzgojo v šoli, vključevali z delom v vsakodnevni praksi in rast Litostroja in prispevali po-

memben delež k njegovemu razvoju. Mnogi so se ob delu še dalje izobraževali, si pridobivali delovne izkušnje in opravljajo danes v Litostroju — pa tudi drugod — različne odgovorne strokovne, samoupravne in družbenopolitične naloge.

Enako pomembno je izobraževanje Litostrojčanov ob delu

Postopoma se je vse bolj razvijalo izobraževanje odraslih, zaposlenih Litostrojčanov ob delu. Vendar ne samo za pridobitev poklicnih znanj, ampak tudi drugo raznovrstno strokovno teoretično in praktično ter družbenopolitično izobraževanje v tečajih za žerjavovodje, bageriste, navezovalce, premikače na industrijskih tirih, za voznike viličarjev, v jezikovnih tečajih, v tečajih za usposabljanje za manj zahtevna dela ročne in strojne obdelave, za izpopolnjevanje v proizvodni tehnologiji, v seminarjih za varstvo pri delu, za družbenopolitično izobraževanje.

Kmalu je bilo potrebno organizirati izobraževanje ob delu za delovodje in tehnike.

Prav večanje obsega izobraževanja odraslih ob delu in pestrost tega izobraževanja je pogojevalo ustanovitev izobraževalnega centra z razvejanim izobraževanjem mladine in odraslih za potrebe Litostroja in nekaterih drugih organizacij združenega dela.

V petintridesetih letih se je izobraževalo v oddelkih šol za odrasle, v tečajih, seminarjih in drugih oblikah dopolnilnega izobraževanja in usposabljanja več kot 10.000 litostrojških in drugih delavcev.

Širša dejavnost izobraževalnega centra

Dejavnost šole oziroma izobraževalnega centra je imela ves čas še širši pomen in ga ima tudi danes. V izobraževanje smo vključili učence tudi za druge delovne organizacije, kar velja prav tako za izobraževanje ob delu. V zadnjih letih smo se odzvali naročilom za izobraževanje oz. vodenje izobraževanja tudi v drugih krajih. Tako izobražujemo učence v dislociranih oddelkih v Sežani in v dislocirani enoti v Ivančni gorici. Tudi dopolnilno izobraževanje in usposabljanje izvajamo v raznih krajih izven našega sedeža.

Za pedagoško in vzgojiteljsko srednjo šolo smo nekaj let imeli proizvodno tehnični pouk, sedaj pa predmet osnove tehnike in proizvodnje.

Povezava izobraževanja in dela je zahtevala vedno nove organizacijske oblike in metode za različno zahtevne stopnje izobraževanja — od priučevanja oz. usposabljanja za enostavnejša dela do izobraževanja delovodij in tehnikov. Zato smo morali posvetiti v izobraževalnem centru še posebno pozornost pedagoško didaktičnim vprašanjem. Pridobili smo si izkušnje pri metodah izobraževanja organizaciji in učni tehnologiji, ki smo jih posredovali tudi drugim, zlasti po spodbudi Zavoda za šolstvo SR Slovenije. Zavod ter drugi strokovni in družbeni dejavniki so v svoje organe in druge delovne skupine vključevali prosvetne delavce iz naše šole oz. izobraževalnega centra. Tako je prispeval izobraževalni center svoj delež k splošnemu razvoju vzgoje in izobraževanja. To velja tudi za razvoj usmerjenega izobraževanja. Zavod za šolstvo SR Slovenije in drugi dejavniki so pošiljali v šolo oz. izobraževalni center domače in tuje delegacije, strokovne skupine in posameznike, da so spoznavali naše delo in izkušnje.

Izobraževanje se je razvijalo v skladu s potrebami Litostroja in drugih delovnih organizacij

Tesna povezava šole oziroma izobraževalnega centra z Litostrojem in drugimi tovarnami — konkretnimi uporabniki — je omogočila, da se je izobraževanje razvijalo vedno v skladu z njihovimi potrebami. Pomembno je ta povezanost vplivala na samo vsebino in metodo vzgojnoizobraževalnega dela. Predpisane vsebine strokovno teoretičnega in praktičnega pouka v šoli so učitelji prilagodili proizvodnemu procesu, v praktični pouk v šolskih delavnicah je bila vedno vključena tudi proizvodnja. Mnenja in priporobe iz tovarn o učencih pa so usmerjale delo v šoli v stalno skrb

Šolske delavnice so že kar tovarna v malem (Foto: E. L.)

za kvaliteto vzgojnoizobraževalnega dela.

Prav tako je imela povezava z uporabniki pozitiven vpliv na vzgojno delo z mladino, zlasti pri vzgoji in izobraževanju za samoupravljanje, za privziganje delovnih navad in odgovornosti do opravljanja delovnih nalog.

Pri dopolnilnem izobraževanju in usposabljanju delavcev ob delu je izobraževalni center načrtoval vsebine in organizacijo vzgojnoizobraževalnega dela vedno skupaj s tistimi tozdi v Litostroju in drugod, ki so tako izobraževanje potrebovali.

Vse navedeno je dalo poseben pečat naši vzgojnoizobraževalni organizaciji, ki se je morala in se mora tudi sedaj stalno potrjevati v praksi.

Izobraževalni center se vključuje v reformo usmerjenega izobraževanja

Usmerjeno izobraževanje postavlja nove naloge tudi delavcem v organizacijah združenega dela industrijske proizvodnje in drugih področij dela, saj ne gre le za šolsko reformo, ampak za širše družbenoekonomske spremembe v zvezi z načrtovanjem, vsebino in izvajanjem izobraževanja. Tako morajo

tozdi oz. organizacije združenega dela ne le ugotavljati izobraževalne potrebe in usmerjati svoje delavce v izobraževanje, ampak prek delegatov ali neposredno odločati o obsegu in razporeditvi izobraževanja mladine in odraslih, o vrstah in vsebini vzgojnoizobraževalnih programov, o financiranju izobraževanja. Skrbeti morajo za izvajanje določenih vsebin vzgojnoizobraževalnih programov za začetek dela. Slednje se nanaša predvsem na proizvodno delo učencev, na del praktičnega pouka v organizacijah združenega dela, na vključevanje strokovnih delavcev v izobraževalni proces. Ena izmed pomembnih nalog v tovarnah in na drugih področjih dela bo zlasti usposabljanje tistih, ki bodo prišli iz šol in se zaposlili, saj se v šolah po novih vzgojnoizobraževalnih programih največkrat ne bodo izobraževali več za posamezen poklic, ampak si bodo poleg splošne izobrazbe pridobivali širša strokovno teoretična in praktična znanja za več dosedanjih poklicev hkrati. Delavci v litostrojških tozdi bodo te naloge reševali skupaj z delavci tozda Izobraževalni center na podlagi svojih petintridesetletnih izkušenj.

H. Premetč

Od Dvora do Litostroja

(Nadaljevanje s 3. strani)

Blato in predvsem HE Djerdap, kjer pa so o kooperaciji odločale tudi nezadostne proizvodne kapacitete, katerih tedanja pravočasna izgradnja bi nam še danes prihranila marsikatero težavo in tudi sicer težko pridobljeni dinar.

Smelosti ter strokovnega znanja sodelavcem Litostroja nikoli ni manjkalo, kajti tedanje samostojne izvedbe turbinske opreme za HE Peručo, Peručico, Zlatoličje in druge so po moči in velikosti segale v sam vrh takratne svetovne turbinske proizvodnje (v letih 1960—1966), ta po lastni dokumentaciji izdelana oprema je utrdila zaupanje v lastne sposobnosti, kar je v veliki meri vplivalo na nadaljnji razvoj in izvoz večjega števila turbin za novo osvojena tuja tržišča tj. v Etiopiji, Siriji, Maroku, Nepal, Gvineji, Kampučiji, Togu in drugod.

Po obdobjih, za naročila na domačem tržišču, "suhih" let in povečani aktivnosti izven meja naše domovine zasledimo v preteklosti Litostroja nadaljnja intenzivnejša obdobja razvoja in realizacije opreme večjih parametrov in naročil od katerih nekatera, pridobljena v ostri konkurenci s tujimi proizvajalci, predstavljajo še danes resnično kvaliteten skok tako v projektivnem, konstruktivnem kot tehnološkem oziru. Tako so naročila za HE Mratinje (Piva), Varaždin, Orlovac, Ajbo in Moste IV premostila določena krizna obdobja (1970—1977), hkrati pa pomenila znaten napredek pri osvajanju opreme velikih in specialnih (cevnih in prečrpovalnih) agregatov. Spodbudila so tudi samodejno izjemno povečanje izvoza večjih turbin v Argentino, Novo Gvinejo, Tanzanijo, CAR, Island, Novo Zelandijo in ZDA (v letih

1973—1977), pri čemer pa je treba pripomniti, da so bile dobave na določena področja ponavadi izključno enkratne ter da se vzdrževanju trajne prisotnosti na že osvojenih tržiščih posveča vse premalo pozornosti. Kvaliteta opreme in uslug Litostroja za to vsekakor ne more biti poglavitni vzrok, ki ga je verjetno iskati drugje.

Ne nazadnje naj omenim nekaj značilnejših zadnjih dobav opreme za domače hidroelektrarne, kjer predvsem objekta HE Formin in Grabovica dokazujeta sposobnost Litostroja skupno z ostalimi domačimi partnerji, da tehnično in rokovo zadostijo še tako zahtevnim pogojem intenzivne izgradnje hidroelektrarn. Le-to velja še posebej, če gre za konvencionalno opremo naročeno v skladu s primerno planirano kontinuiteto izgradnje objektov. Razvojni načrti izgradnje hidroelektrarn v SFRJ so obdelani v okviru JUGEL ter je mogoče predvideno opremo izdelati v Litostroju brez zadržkov, in to na osnovi lastnega znanja in razvoja. Ostaja pa problematika eksperimentalne izdelave večjih komponent, ki se vse bolj pojavljajo predvsem v večjih izvoznih projektih, ki so trenutno v obdelavi ter ji bo v bodoče potrebno posvetiti vso pozornost.

Ponovna sodelava s tujimi partnerji na objektih HE Čakovec in Obrovac jasno izpričuje še nedavne težnje po uvozu opreme na račun nezadostnih referenc Litostroja na specialnih področjih, ki jih je moč pridobivati, kot se je izkazalo, le v domačih razmerah.

Navkljub prispevku določenega novega znanja pa take sodelave negativno vplivajo na intenzivnost lastnega razvoja, kar je očitno nesprijemljivo glede na perspektive Litostroja doma in v svetu ter ne

ustreza zahtevam, ki jih narekujejo ekonomske razmere pri nas nasploh. Kooperacijska sodelava Litostroja naj bi v bodoče prihajala v poštev le, če bi pogoji mednarodne delitve dela in posebni interesi Litostroja to narekovali. Pogoj za tako sodelavo naj bi bila vsaj približno enakovredna udeležba pri razvoju in izdelavi dokumentacije za opremo oziroma proizvodnjo komponent, ustrezno optimalni in rokovo primerni zasedbi proizvodnih kapacitet, kar potrjuje uspešnost sodelave na primeru HE Haditha.

Gornja spoznanja potrjujejo pravilnost razširitve raziskovalno razvojnih aktivnosti v Turbointitutu in IRRP, hkrati pa tudi izjemno poudarjajo potrebo po posodobljenju težke obdelave v okviru individualne proizvodnje kot tudi sredstev za notranji transport opreme v tovarni.

Ne nazadnje je za izvedbo perspektivnih projektov novih HE v domačih razmerah in intenzivnejši izvoz zelo pomembna skrb za zagotovitev visoko kvalificiranih strokovnih kadrov, ki naj dopolnijo že pričujoče vrzeli in nadomestijo sodelavce, ki po tolikih letih skupnih in osebnih prizadevanj posamično ali celo skupinsko odhajajo v zaslužni pokoj.

Naloge, ki se postavljajo pred panogo turbinske proizvodnje v Litostroju, morda danes še bolj kot doslej, so izjemno velike in odgovorne ter jih bo moč izpolniti le s skupnimi napor, osebnim prizadevanjem in racionalnim poslovanjem, ki ga narekujejo vse bolj zaostreni pogoji v domačem prostoru in svetovnih razmerah nasploh.

A. Brcar dipl. ing.

V šoli razvijamo tudi številne interesne dejavnosti

ANALITIČNO O NAŠIH POLLETNIH REZULTATIH

Ko je minilo prvega pol leta

Zdaj je že razvidno, kako smo v tem obdobju poslovali, koliko smo od načrtovane ustvarili, koliko so značilnosti gospodarstva Jugoslavije lastnosti gospodarstva Slovenije pa tudi naše delovne organizacije in kakšna je povezava med njimi.

Težave iz prejšnjega leta, kot so inflacijska rast cen, deficit plačilne bilance, brezposelnost, neusklajenost med ponudbo in povpraševanjem, spremenljiva kreditna monetarna in fiskalna politika, nezadostna preskrbljenost domačega trga s potrebnimi reprodukcijskimi materiali, težave glede uvoza... se stopnjujejo tudi v letošnjem letu. Inflacijska rast cen je dosegla 5% v primerjavi z načrtovano (15% v letu 1982), v Zvezni skupnosti za cene pa vedno znova odobrijo podražitve surovin in reprodukcijskega materiala, kar ima za posledico verižno reakcijo. Vse to govori o nekontroliranosti določenih gospodarskih gibanj s številnimi negativnimi posledicami, katerih najboljši kazalec so cene...

V ilustracijo naj omenim podatek SDK o letošnjih izgubah. V prvem polletju so znašale 5 milijard in 44 milijonov din, v celem lanskem letu pa je znašala celotna izguba slovenskega gospodarstva 4,4 milijarde din.

V ta podatek so vštete izgube 216 organizacij združenega dela, ki zaposlujejo 55 tisoč delavcev, od tega 77% iz industrije in rudarstva. Med njimi so tudi gospodarski velikani kot IMV, GORENJE, INA NAFTA PLIN LENDAVALA, SALONIT ANHOVO itd. V Litostroju imamo na voljo dovolj podatkov, v grobem pa se kažejo razmeroma precej skromni rezultati. Iz pregleda dosedanjega količinskega doseganja proizvodnje zaostajamo z načrtovano za približno 1951 ton.

Svoj proizvodni načrt smo bolje izpolnili v proizvodnji turbin, črpalk, cementarn, strojnih delov, PUM (blagovna proizvodnja), IRRP (NU), PZO (zvarjenci in odkovki), OBDELAVA (mehanična obdelava), slabše pa smo dosegali načrt v proizvodnji žerjavov in reduktorjev, dieselskih motorjev, v skupni osnovni proizvodnji (MONTAŽA, TVN, PPO) ter skupaj MONTAŽA PPO TVN.

Komercialni sektorji in spremlja-joče službe so se soočali s številnimi težavami:

TOZD NABAVA se srečuje z istimi problemi kot lansko leto; to je predvsem nezadostna preskrbljenost s surovinami in reprodukcijskim materialom na domačem trgu in s tem povezana potreba po uvozu. Omenim naj podatke iz ankete Zavoda za tržne raziskave v začetku junija, da 44% proizvajalcev materiala za reprodukcijo ni imelo skoraj nikakršnih zalog, 56 proizvajalcev ni imelo dovolj potrebnega reprodukcijskega materiala, 25% vseh proizvajalcev v industriji pa je imelo z domačega trga več naročil, kot so njihove trenutne proizvodne možnosti, okrog 44% proizvajalcev pa je imelo manjše zaloge, kot so možnosti plasmaja na domačem trgu. Po nekaterih izračunih bi morali celotno porabo v Jugoslaviji zmanjšati za kakšnih 8%, da bi uskladili razmerje med ponudbo in povpraševanjem.

Odvisnost domačih proizvajalcev od uvoza nam pogojuje dobavo surovin reprodukcijskega materiala z devizno udeležbo, kar znaša v Litostroju 2,8 milijona konvertibilnih dolarjev.

Naj za primer navedemo Železarno Skopje, ki nam je zaradi naših neporavnanih deviznih

obveznosti ustavila celotno dobavo od septembra 1981, z istimi ukrepi pa nam grozijo tudi številni drugi dobavitelji.

Težave iz prejšnjega leta pri dobavi odkovkov se nadaljujejo tudi letos, tako da nam je na primer Železarna Zenica od skupno naročenih 1000 ton dobavila le 150 ton ali 15%, Železarna Ravne pa nam je od celotne naročene tonaže za leto 1982 dobavila le 29%.

Kar se tiče preskrbljenosti tozdrov z reprodukcijskimi materiali in surovinami je stanje naslednje:

— v tozdro PUM so vedno prisotne težave s preskrbo s ferolegurami, peskom, furpurilnimi smolami,

— v tozdro TVN imajo težave z dobavo vilic (Železarna Ravne), motorjev, menjalnikov — itd.,

— v tozdro OBDELAVA je glavni problem nabava specialnega orodja,

— v tozdro MONTAŽA povzroča zastoj nezadostna preskrbljenost z elektro materialom (Rade Končar Zagreb), s kavlji "3. maj" Reka, Sever Subotica, z žičnimi gredami (Rudar Zagreb)...

— v tozdro PPO so težave z dobavo odkovkov (Železarna Zenica), elektromotorjev (Sever Subotica), črpalke iz uvoza.

Zaradi restriktivnih ukrepov v politiki uvoza so tudi v naši delovni organizaciji prisotne številne težave, predvsem glede preskrbljenosti s potrebnim reprodukcijskim materialom in surovinami.

V zadnjem času morajo biti vsi uvozniki popolnoma devizno likvidni in plačilno zmožni; glede uvozne politiko veljajo določena pravila, ki določajo, da je fizični uvoz enak fizičnemu izvozu pod pogojem, da se prevozni stroški v tujino plačujejo z deviznimi sredstvi, da se v primeru neporavnanih obveznosti prevoz lahko odpove.

Zaradi znižanja udeležbe deviznih pravic v celotnem deviznem prilivu iz naslova izvoza celo na 30% od doseženega deviznega priliva, moramo v prihodnje naše uvozne načrte precej zmanjšati. Če bi jih ohranili na enaki višini kot doslej, bi morali biti devizni prilivi glede na prej omenjeno znižano stopnjo deviznih pravic, dvakrat večji kot so sedaj.

Po podatkih, da so dejanski devizni odlivi v prvem polletju 1982 (54.806.618,00 din precej nižji od načrtovanih (268.000.654,00) lahko sklepamo, da je pokritje naše proizvodnje z uvoženimi surovinami in reprodukcijskim materialom nezadostno in neustrezno in da hkrati izvozna naročila, ki so odvisna od uvoza, tako ne morejo biti realizirana. To pa pomeni znižanje deviznega priliva in tudi manjši uvoz.

Do konca septembra 1982 znašajo naše potrebe po deviznih sredstvih 150 milijonov din.

Rešitev iz nastalega položaja bi bila odpiranje novih konvertibilnih tržišč, sklepanje ugodnejših pogodb ob strogem upoštevanju dobavnih rokov in drugih pogojev pogodbe.

Uspeh tozdra PRODAJA je precej odvisen od sodelovanja in ustrezne povezave s proizvodnjo in ostalimi službami (interni dejavniki) od lastnih prizadevanj na področju raziskovanja trga (primer-

java naših proizvodov z ustreznimi proizvodi drugih proizvajalcev, tehnologije, kvalitete, finančnega spremljanja kupcev...) in od splošnega usklajevanja notranjih in zunanjih dejavnikov.

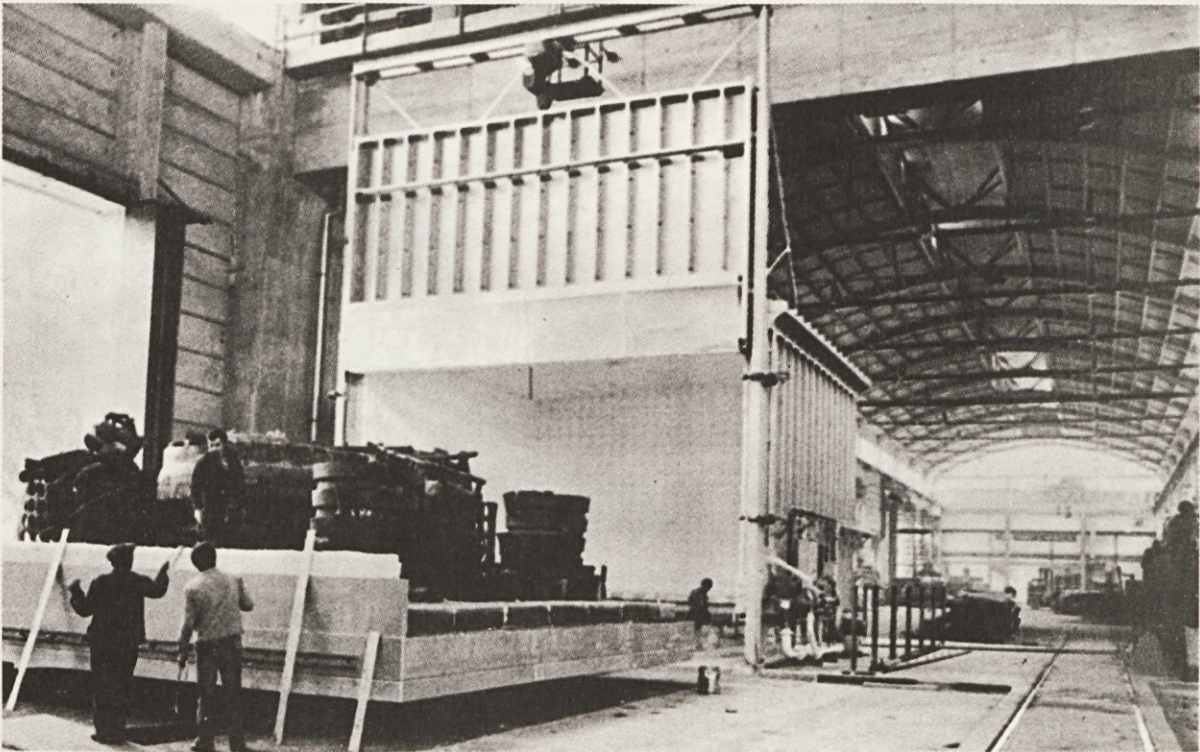
V prihodnje bi moral tozdr PRODAJA previdneje sklepati pogodbe oziroma preveriti likvidnost kupcev, saj je po podatkih za prvih šest mesecev 1982 znesek dolga naših kupcev kar 130 milijonov din.

Posledica premajhne organiziranosti, povezave in sodelovanja med posameznimi tozdi, premajhne odgovornosti in izvrševanja delovnih nalog, pa je nedoseganje količinskega in finančnega načrta proizvodnje. Zaradi tega tudi nismo dosegli plana fakturirane realizacije v prvem polletju 1982. Logična posledica je nižja stopnja plačane realizacije in likvidnosti, kar pomeni manj razpoložljivih denarnih sredstev in nižja plačilna zmožnost. Na drugi strani se zmanjšujejo možnosti povečanja virov samofinanciranja (nižja eksterna realizacija — nižje doseženi dohodek in sorazmerna razdelitev dohodka v poslovni sklad, rezervni sklad in sklad skupne porabe), ker je tudi stopnja rentabilnosti nižja. To pogojuje financiranje iz tujih virov, ki pa je povezano s plačevanjem stroškov (obresti, provizije).

Pa še to: višina nedosežene fakturirane realizacije je približno enaka višini naših neporavnanih obveznosti do upnikov.

Spodbudno dejstvo je, da smo plan fakturirane realizacije na konvertibilno tržišče presegli v višini 27% (indeks 127) in da pri tem vse naše rezerve in zmožnosti še niso popolnoma izkoriščene.

Na klirinški trg smo izvozili 27% proizvodnje ali za 23% manj od načrtovane višine. Plan celotnega izvoza smo dosegli v višini 28% ali za 12% manj kot smo načrtovali. Rezultati našega izvoza niso tako slabi, zavedajoč se kritičnosti sedanjega gospodarskega položaja, ki se izraža v upadajočem izvozu, še posebej na konvertibilna tržišča, v upadanju industrijske proizvodnje, upadajočem deležu izvoza v družbenem proizvodu, saj je v SR Sloveniji padec skoraj 15-odstoten.

Žrelo nove peči za žarjenje čaka na prvo šaržo (Foto: E. L.)

Bilančni podatki primerjani s planom 1982 kot finančni povzetek poslovanja naše DO v primerjavi s I. polletjem 1981 nam še bolj prepričljivo prikazujejo doseganje načrtovanih postavk:

— nižji celotni prihodek v višini 8% načrtovanega in 24% več kot v istem obdobju lani,

— nižja eksterna realizacija v višini 12% in 55% večja kot v istem obdobju lani,

— porabljena sredstva so nižja od načrtovanih za 8% zaradi nezadostne angažiranosti poslovnih zmogljivosti, nezadostne preskrbe s potrebnim reprodukcijskim materialom, posledica tega je zvišanje fiksnih stroškov poslovanja, oziroma za 24% višja porabljena sredstva, kot v istem obdobju lani,

— dohodek je od načrtovanega nižji za 9% in za 24% večji kot v lanskem polletju,

— višje plačane obveznosti iz dohodka od načrtovanih za 3% in 27% več kot v istem obdobju lani,

— nižji dosežen čisti dohodek za 14% od načrtovane višine in 22% višji kot v istem obdobju lani,

— nižji realizirani OD od načrtovanih za 5% in za 53% višji kot v istem obdobju lani,

— 10% manj izdvojenih finančnih sredstev v stanovanjski del sklada skupne porabe od načrtovanih in 31% več kot v istem obdobju lani,

— 6% manj izdvojenih finančnih sredstev v poslovni sklad v obvezna posojila in 83% več kot v istem obdobju lani,

— 47% manj izdvojenih finančnih sredstev od načrtovanih v letni sklad za razširitev materialne osnove dela in je 90% manj kot v istem obdobju lani, kar pomeni zelo nizko stopnjo čiste akumulacije naše delovne organizacije (problem se vse bolj zaostrojuje zaradi obsežnega investicijskega programa Litostroja in potrebnih lastnih finančnih sredstev, saj nam doseženi dohodek v tem polletju ne dopušča realiziranja investicijskih nalog iz lastnih virov financiranja (čista akumulacija) v višini 47%, kar pomeni absolutno zmanjševanje lastnih virov v financiranje investicijskih naložb),

— 5% manj izplačanih bruto OD od načrtovanih in 31% več kot v istem obdobju lani,

— zvišanje stanja zalog (material in surovine), nedokončana proizvodnja, gotovi proizvodi v primerjavi z istim obdobjem leta 1981 so kar 22% višji.

Glede na zaloge bi bilo potrebno pregledati njihovo gibanje po vrstah (surovine in material, nedokončana proizvodnja, gotovi proizvodi) in priti do nekaterih zaključkov:

1. Zaloge surovin in materiala in embalaže so se v primerjavi z istim obdobjem lanskega leta zvišali za

17% (indeks 117%) oziroma od 392 milijonov din na 461 milijonov din.

2. Zaloge nedokončane proizvodnje so se zvišale za 21% v primerjavi z istim obdobjem lanskega leta, oziroma od 1189 milijonov din na 1442 milijonov din.

3. Zaloge gotovih proizvodov so se zvišale za 67% v primerjavi z istim obdobjem lanskega leta, oziroma od 63 milijonov din na 102 milijona din.

Zaradi različnosti vplivov posameznih vrst zalog na stopnjo rizičnosti glede likvidnosti delovne organizacije (spreminjanje zalog v denarno obliko) je najbolj pereče povečanje surovin in materiala, manj negativno zvišanje zalog nedokončane proizvodnje in najmanj škodljivo kopičenje zalog gotovih proizvodov. Glede na obstoječe stanje pridemo do nekaterih pozitivnih zaključkov:

— 17% zvišanje zalog surovin, materiala in embalaže v enaki višini negativno vpliva na likvidnost naše DO,

— 12% zvišanje zalog nedokončane proizvodnje negativno vpliva na likvidnost,

— 67% povečanje zalog gotovih proizvodov v enaki meri vpliva na likvidnost.

Zavedati se moramo, da na obseg zalog surovin in materiala vpliva povezava med nabavno politiko in procesom proizvodnje, da je obseg zalog nedokončane proizvodnje odvisen od dolžine proizvodnih ciklusov in od prej omenjenih notranjih in zunanjih dejavnikov, obseg zalog gotovih proizvodov pa od usklajevanja med proizvodnjo in prodajno politiko. Zaloge ob koncu leta 1982 morajo biti enake zalogam na začetku 1982. leta. Glede na vse omenjeno se začenjamo zavedati vplivov subjektivne nepripravljenosti:

planiranje, organiziranje, raziskovanje in inoviranje, komerciala, računovodstvo kot vir ustreznih podatkov za poslovno odločanje in vodenje, informacijski sistem na nivoju DO, tozdrovski interesi, nerazčiščeni odnosi v skupnem proizvodu itd. Zato moramo s subjektivnimi silami odstraniti negativne objektivne vplive: otežkočene pogoje poslovanja v celotnem gospodarstvu, spremenljivo kreditno-monetarno politiko in fiskalno politiko s številnimi začasnimi rešitvami, nepoznavanje pogojev tržišča in druge zunanje dejavnike.

Dejstvo je, da imamo v naši DO še veliko notranjih rezerv! Zato se moramo vprašati ali so vsi delovni ljudje v Litostroju racionalno in optimalno zaposleni?

Če upoštevamo tudi objektivne pogoje gospodarjenja, ne bi smeli biti presenečeni nad nižjimi doseženimi rezultati poslovanja naše DO.

D. Nikolić

NEKATERE ZNAČILNOSTI GIBANJA OSEBNIH DOHODKOV

Odvisno od ustvarjenega dohodka

V zaostrenih pogojih gospodarjenja imajo osebni dohodki pomembno mesto pri uveljavljanju gospodarske stabilizacije. Presojamo jih predvsem z dveh plati:

Stopnja rasti OD mora biti v prvi vrsti odvisna od uspeha poslovanja organizacij združenega dela, saj vsako povečanje osebnih dohodkov nad stopnjo produktivnosti dela ruši smotrna delitvena razmerja dohodka oz. povzroča inflacijska gibanja. Na drugi strani pa prav zaradi inflacijskih gibanj in padca življenjskega standarda pogosto presojamo osebne dohodke tudi v luči rasti življenjskih stroškov, pri čemer lahko prihajamo v nasprotje s smotrnim razporejanjem dohodka.

V takih pogojih gospodarjenja in ob prisotnosti tovrstnih dilem pa se ustvarjajo pogoji, pod katerimi je oteženo ohranjanje, še bolj pa izboljšanje smotrnih razmerij pri delitvi OD znotraj posameznih delovnih organizacij, pa tudi med delovnimi organizacijami in panogami.

V nadaljevanju so podane nekatere osnovne primerjave gibanja OD v naši delovni organizaciji v primerjavi z OD v panogi in republiki. Po podatkih Zavoda SRS za statistiko je znašal povprečni OD v republiki Sloveniji v prvem polletju 1982 13.508 din in je bil za 28,4% večji od povprečnega OD v prvem polletju 1981. Letna stopnja rasti je bila enaka tudi pri povprečnem osebnem dohodku v gospodarstvu SRS, ki je v tem obdobju znašal 13.221 din. Še nekoliko nižji pa je povprečni OD v industriji in rudarstvu SRS (12.982 din).

V naši delovni organizaciji beležimo v tem obdobju za 2% nižjo letno stopnjo rasti, saj je bil povprečni OD v prvem polletju 1982 za 26,2% višji od povprečnega OD v prvem polletju 1981.

Primerjava med posameznimi dejavnostmi znotraj industrije in rudarstva SRS kaže, da dosega najnižje letne stopnje rasti povprečnih OD prav panoga strojegradnje, medtem ko osebni dohodki najhitreje naraščajo v dejavnosti pridobivanja premoga. Prav tako imajo v dejavnosti pridobivanja premoga tudi najvišje povprečne osebne dohodke. Povprečni OD v prvem polletju letošnjega leta v naši delovni organizaciji (14.466 din) pa je še vedno za dobrih 9% višji od povprečnega OD v gospodarstvu SR Slovenije.

Seveda pa je ohranjanje relativno ugodne stopnje rasti kakor tudi višine nominalnih osebnih dohodkov v naši delovni organizaciji predvsem plod povečevanja mase OD v lanskem letu, saj se bo mirovanje mase osebnih dohodkov v letošnjem letu nekoliko bolj odražalo v naslednjih obračunskih obdobjih. Na to kaže predvsem primerjava povprečnih mesečnih OD v letošnjem letu, iz katere je razvidno, da povprečni osebni dohodki

ga dela, katere so kršile dogovor o razporejanju dohodka, preveč izplačana sredstva za osebne dohodke poračunati do konca septembra letošnjega leta.

In kako se glede na te ugotovitve kažejo podatki naše delovne organizacije? V prvem polletju letošnjega leta znaša glede na rast dohodka in drugih rezultatov poslovanja dovoljena rast sredstev za osebne dohodke po družbenem dogovoru na ravni delovne organizacije

25,1%. Glede na to, da se po metodologiji spremljanja dogovora upošteva podatek o razporejenih — realiziranih sredstvih za OD, smo dokaj prekoračili dovoljena sredstva. Vendar pa ugotavljamo, da nam primerjava s sredstvi realiziranih OD ne daje realne slike. V prvem polletju 1982 beležimo namreč v primerjavi s prvim polletjem 1981 dokajšen porast realiziranih sredstev za osebne dohodke (53,2%), kar pa je predvsem posledica gibanja zalog in v njih vsebovanih sredstev za OD. Realnejši je podatek o stopnji rasti izplačanih sredstev za OD, ki znaša 31,2%. Predvidevamo pa, da bomo od dosedanj stopnji rasti dohodka dosegli ugodnejše rezultate glede na

družbene usmeritve razporejanja dohodka že ob triletnem periodičnem obračunu.

Zaključimo torej lahko z ugotovitvijo, da mora biti gibanje sredstev za osebne dohodke prvenstveno odvisno od ustvarjenega dohodka. Tega ne terjajo od nas le resolucijske usmeritve in družbeni dogovori, pač pa predvsem smotrno gospodarjenje. Za učinkovitejšo izvajanje take politike delitve osebnih dohodkov pa je v najširši družbeni skupnosti potrebno zagotoviti družbeni nadzor in v družbene usmeritve v večji meri vključiti tudi pogoje gospodarjenja oz. pogoje pridobivanja dohodka.

Bojan Zupančič

Naši dohodkovni odnosi

Na tematski konferenci o dohodkovnih odnosih, ki je bila konec junija 1982, smo delavci Litostroja analizirali dosedanje družbeno-ekonomske odnose v naši DO in opredelili smeri njihovega nadaljnjega razvoja.

Izhajajoč iz izkušenj, ki smo jih dobili pri uveljavljanju dohodkovnih odnosov do leta 1978, pri čemer smo upoštevali osnove specifičnosti proizvodnje v naši DO, smo izbrali za osnovo dohodkovnih odnosov skupni prihodek in na tej osnovi skupno ustvarjeni dohodek od prodaje skupno izdelanih proizvodov. Pri tem smo se zavedali, da za uveljavljanje dohodkovnih odnosov ni vsesplošnih rešitev in enotnih modelov in tudi, da pri graditvi teh novih dohodkovnih odnosov nimamo niti vzornika niti teoretičnih ali praktičnih izkušenj. Prav zato je graditev takih dohodkovnih odnosov še posebej zahtevna in zato smo se že na samem začetku uveljavljanja teh dohodkovnih odnosov zavestno odločili, da jih bomo uresničevali postopno. Na osnovi doseženih spoznanj in pridobljenih izkušenj ter analizi razvoja v posameznih obdobjih pa bomo opredeljevali smeri nadaljnjega razvoja.

Tematsko konferenco smo pripravljali temeljito in na osnovi nekaj posvetov izdali obširno gradivo, ki podrobno obravnava razvoj dohodkovnih odnosov v Litostroju od sprejemanja ustavnih dopolnil do današnjega dne. Na osnovi tega gradiva, ki ga je konferenca ocenila kot pomemben prispevek, da lahko iz njega vsakdo spozna in tudi preštudira, kaj so dohodkovni odnosi, ki jih gradimo, se je po uvodni besedi razvila bogata razprava. V njej so se komunisti in drugi družbenopolitični delavci dotaknili široke palete vprašanj, ki jih moramo urediti, dopolniti pa tudi spremeniti, da bomo še naprej

uspešno razvijali tako opredeljene dohodkovne odnose.

Poseben poudarek so vsi razpravljalci dali planiranju kot najpomembnejši osnovi pri nadaljnjem razvoju dohodkovnih odnosov na osnovi skupno ustvarjenega dohodka od prodaje skupnih proizvodov. Pri tem je bilo izpostavljeno zlasti vprašanje odnosov med tozdi, udeleženci v skupni proizvodnji, in spoznanje, da pomenijo ti dohodkovni odnosi odpravo klasičnih tržnih odnosov med tozdi. Ne gre več za odnos tozd proti tozdu, ampak za bistveno višjo obliko medsebojnih odnosov, za odnos vsakega posameznega tozda, do skupnega proizvoda.

Dejstvo je, da teh odnosov še nismo v celoti dojeli, zato tudi v praksi njihovega uveljavljanja nismo tako uspešni, kot bi lahko bili.

V svojih planih bomo morali v vedno večji meri poleg količinske in eksterne realizacije poudarjati izvoz in pri tem upoštevati, da ga moramo realizirati najmanj toliko, da bomo ob upoštevanju vseh predpisov pokrivali lastne potrebe. Zato je razprava na tematski konferenci še posebej izpostavila pomen pridobivanja konvertibilnih poslov in nakazala tudi odgovornost.

Nadaljnji razvoj tako opredeljenih dohodkovnih odnosov je močno odvisen tudi od obsega proizvodnje v naši delovni organizaciji, ki izhaja kot rezultat skupne proizvodnje. Razprava na konferenci je pokazala, da je ne le možno, ampak tudi potrebno, da največji del naše proizvodnje opredelimo kot skupno proizvodnjo in na ta način damo še večji poudarek pomenu dohodkovnih odnosov pri skupno ustvarjenih proizvodih.

Pogosto se pojavljajo vprašanja v zvezi z udeležbo v proizvodnji in udeležbo pri delitvi skupnega rezultata. Pri tem je več razpravljalcev poudarilo pomen normativov udeležbe tozda v skupni proizvodnji. Te normative imamo, prav gotovo pa jih bomo morali pri nadaljnjem razvoju naših dohodkovnih odnosov bolj natančno opredeliti in, če bo potrebno, tudi dograjevati.

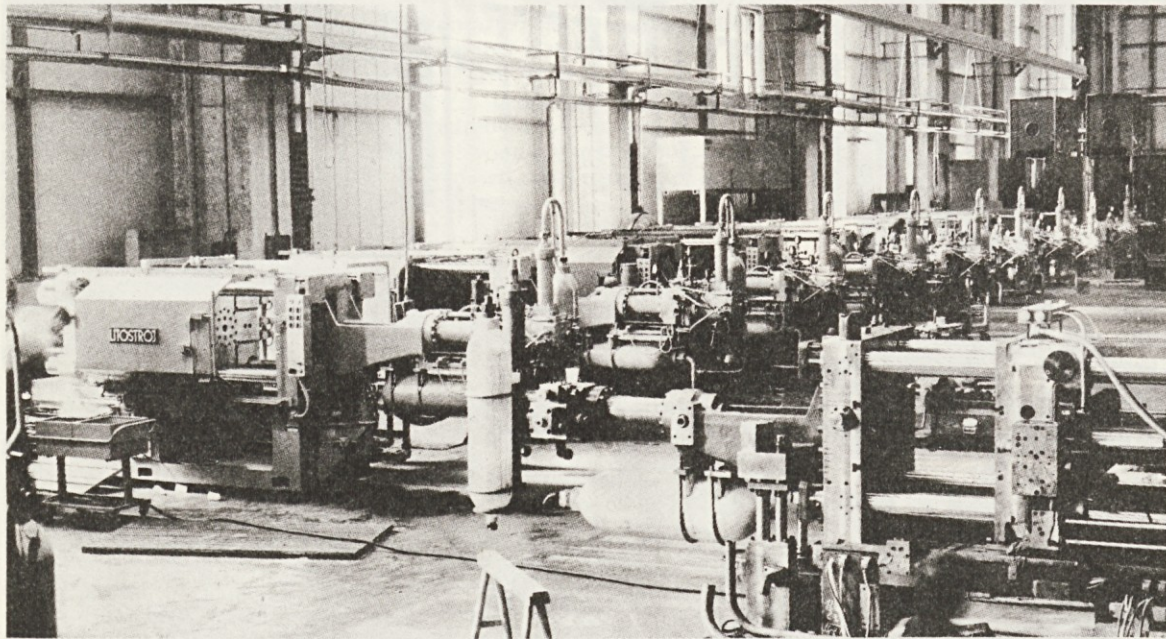
Bistvo dohodkovnih odnosov, ki jih uresničujemo, je prav v tem, da vsak tozd, s tem pa tudi vsak delavec, ki sodeluje pri ustvarjanju skupnega proizvoda v skladu z normativi, ki smo jih v postopku samoupravnih razprav opredelili, pozna obseg svojega deleža in ga na osnovi teh normativov tudi uživa. Pri tem so v razpravi govorili tudi o neadekvatni solidarnosti, ki se pogosto izraža predvsem na področju delitve, manj pa na področju ustvarjanja skupnega prihodka. Zato je pomembno, da tok naših razprav obrnemo, da vse naše umske potenciale usmerimo k ustvarjanju dohodka. Delitev je namreč šele posledica. Dogovoriti se moramo, kako delati, da bo naš dohodek večji. Zato je potrebno čim prej oceniti, kakšen bo dohodek v letu 1983 in vzeti kot osnovo za realizacijo razliko med eksterno realizacijo in odhodkom. Te osnove pa naj se upoštevajo tudi za delitev osebnih dohodkov. V celi vrsti stvari, ki jih želimo urejati, je pomembno opredeliti najvažnejše in tja usmeriti največji del naših naporov. Nedvomno je ob povečanju dohodka najpomembnejša naloga ustvariti v letu 1985 konvertibilne prilive v višini 127 milijonov dinarjev.

Enotno stališče vseh, ki so na tematski konferenci sodelovali, je bilo, da smo v Litostroju napravili pomemben korak pri uveljavljanju in uresničevanju dohodkovnih odnosov na osnovi skupnega prihodka od prodaje skupnih proizvodov na tržišču. Vendar osrednje vprašanje sedanjega razvoja družbeno-ekonomskih odnosov ni le ustvarjanje in razpolaganje z dohodkom v delovni organizaciji, ampak tudi povezovanje delovne organizacije v reprodukcijske verige. Pri tem je potrebno upoštevati specifičnosti naše individualne proizvodnje težke opreme za strojegrano.

Pri usmerjanju v izvoz, še zlasti na konvertibilno področje, je to še posebej pomembno. Ustvariti moramo pogoje za tako proizvodnjo, ki nam bo tudi na tem zahtevnem trgu omogočala konkurenčnost. Zato moramo stimulirati izdelavo z domačimi surovinami in materiali in tako nadomestimo uvožene. Zato bomo morali predvsem okrepiti funkcijo prodaje, ki je dolžna tuje kupca o tem seznaniti in prepričati, da lahko v naše proizvode vgrajujemo tudi instrumente in druge kvalitetne izdelke, namesto uvoženih.

Obširna razprava je sprožila niz pobud, ki jih morajo predvsem strokovne službe pri nadaljnjem razvoju naših dohodkovnih odnosov upoštevati. Potrdila je, da je bila naša usmeritev pravilna in da je po tej poti potrebno nadaljevati tudi v bodočnosti. Zato je tudi delila smernice, po katerih bomo ta cilj v prihodnosti poskušali uresničevati.

S. Bradeško

Deset strojev za tlačno litje DMK-400-M, ki smo jih izdelali za Sovjetsko zvezo in odposlali julija meseca (Foto: O. Zagoričnik)

Stanovanja nekoč in danes

Ob nastanku Litostroja v prvih povojnih letih so bile razumljivo v ospredju predvsem naloge tehnične in organizacijske narave, vendar so se vzporedno z razvojem delovne organizacije razvijale tudi dejavnosti, katerih cilj je bila večja socialna varnost delavcev. Že kmalu po ustanovitvi tovarne je zato v njeni okolici zraslo tudi novo sodobno stanovanjsko naselje, kjer je našlo dom mnogo Litostroječanov.

Potrebe po stanovanjih pa so bile z rastjo tovarne čedalje večje, zato je že po letu 1951 Litostroj začel graditi stanovanja v večjem obsegu. Že tedaj so za pridobitev stanovanja prispevali sredstva tudi delavci sami, pri gradnji pa so sodelovali še z udarniškim delom. To je bila povsem nova oblika reševanja stanovanjskih potreb, ki je zaradi svoje učinkovitosti zbudila veliko zanimanja pri drugih delavcih v Sloveniji in Jugoslaviji.

Vendar z gradnjo stanovanjskih blokov nismo uspeli zadovoljiti vseh potreb, zato je Litostroj v okviru zadruga gradil še enodružinske hiše, naraščajoča stanovanjska stiska pa je narekovala tudi preureditev dotedanega samskega doma v Vižmarjih v družinska stanovanja. Velike potrebe so narekovele, da se je zadržna gradnja nadaljevala v vseh naslednjih letih, sočasno pa je Litostroj zgradil že skupaj 558 družbenih stanovanj. Obdobje intenzivne stanovanjske graditve je trajalo do leta 1965.

Po gospodarski reformi je reševanje stanovanjskih potreb nekoliko zastalo. Delovna organizacija je namenska sredstva usmerja-

la skoraj izključno za dajanje posojil. Taka usmeritev je bila seveda enostranska in je povzročila nakopičenje socialnih stisk delavcev z nižjimi osebnimi dohodki. Kot primer naj navedem, da je v tem obdobju Litostroj rešil stanovanjsko vprašanje 255 delavcev z dodelitvijo stanovanjskega posojila, v istem obdobju pa je družbeno stanovanje dobilo le 12 delavcev.

Potrebe delavcev po hitrejšem reševanju stanovanjskih vprašanj ter čedalje večje število nerešenih stanovanjskih problemov delavcev z nizkimi osebnimi dohodki in mladih družin so terjale temeljito spremembo v dotedanji stanovanjski politiki. Po spremembi zakonodaje v letu 1972 smo tudi v Litostroju ponovno začeli aktivneje reševati stanovanjsko problematiko. Poleg obveznih sredstev za stanovanjsko izgradnjo smo za stanovanja odvajali še znatna sredstva iz ostanka dohodka. Z ustanovitvijo stanovanjskih skupnosti in združevanjem dela stanovanjskih sredstev pri banki se je povečala možnost za reševanje stanovanjskih potreb tudi izven delovne organizacije. V obdobju od leta 1972 do

1981 smo z različnimi oblikami pomoči v delovni organizaciji ali pri stanovanjski skupnosti zagotovili stanovanje 739 delavcem. Za to obdobje je v Litostroju značilna gradnja malih stanovanj, namenjenih predvsem kot prehodna rešitev mladim družinam, kar je močno spodbudilo namensko varčevanje mladih za ustreznejšo rešitev njihovih stanovanjskih potreb.

Od svojega obstoja do danes je Litostroj zgradil ali pridobil kot investitor že 731 družbenih stanovanj s skupno kvadrato 37.508 m². Zaradi razširitve proizvodnih zmogljivosti po investicijah v zadnjih letih je kljub temu nemogoče docela zadovoljiti porajajoče se potrebe po stanovanjih. Zato je razumljivo, da tudi v naslednjem obdobju načrtujemo izdatna vlaganja v ta del družbenega standarda. S srednjeročnim programom razvoja delovne organizacije Litostroj do konca leta 1985 načrtujemo nakup ali gradnjo sto družinskih stanovanj, sto malih stanovanj za potrebe mladih družin, precejšen delež sredstev pa bomo namenili za kreditiranje stanovanjske gradnje, za kar bomo namenili skupaj 375.944.000 din. Navedena številka zgovorno priča, da smo v Litostroju kljub zaostrenim gospodarskim razvojem pripravljeni nadaljevati že tradicionalno skrb za zadovoljevanje osnovnih življenjskih potreb delavcev, saj je to jamstvo, da bomo lahko uspešno obvladovali vsa bremena stabilizacije.

H. C.

Hoteli smo pokazati lep posnetek litostrojskega stanovanjskega naselja, kjer so že pred tridesetimi leti zrasli prvi bloki, toda zrasla so tudi drevesa in plemenitila okolje, ki je bilo takrat še golo

Utrinki

Šef nas je obtožil, da premalo delamo. Ob enajstih dopoldne smo se videli v bifeju.

Z mojim šefom se zelo razumeva. Plačal mi je dva deci.

Zaposlil se je in mislil, da je to vse, kar je moral storiti.

Vedno je rad govoril. Ko je postal politik je utihnil.

Šteje se med intelektualce. Kupil je knjige Shakespeara.

Bil je šibak. Nikoli ni mogel reči: ne. Takega so poznali in mu vsi rekli: ne.

A. Metelko

LJUBIL SEM, LJUBIM IN LJUBIL BOM VINCE SAMO

Brez alkohola ni alkoholizma

Slovenci negujemo tradicijo uživanja alkoholnih pijač z isto vnemo, kot poskušamo ohraniti naše ljudske pesmi in plese. Delavci naše delovne organizacije smo precej narodno zavedni, pa čeprav nismo vsi Slovenci, torej tudi na tem področju potrjujemo bratstvo in enotnost naših narodov. Vsak narod mora ohraniti svoje stare običaje in navade, drugače izgubi svojo prisotnost in postane podoben človeku brez duše. Morda smo v preteklem obdobju posvečali premalo pozornosti delovni kulturi, ki je bila v preteklem obdobju značilna za naš narod.

Pa pustimo druga področja ob strani in dajmo besedo številkam, ki nazorno kažejo probleme alkoholizma v družbi in tudi v Litostroju.

Po nekaterih ocenah ima naša republika okoli 80.000 alkoholikov, če pa upoštevamo, da ni bolnik samo alkoholik, ampak tudi njegova družina, pridemo do zastrašujoče številke 240.000 Slovencev ima težave z alkoholom, pri tem pa smo zanemarili delovno okolje, ki tudi ne more biti najbolj zdravo (urejeno), če sprejema alkoholika. V teh številkah imamo zagotovljeno določeno število alkoholikov za prihodnje obdobje, saj so raziskave pokazale, da ima 40% otrok alkoholikov tudi težave z alkoholom in je tudi v tem primeru potrjena ljudska modrost: "Jabolko ne pade daleč od drevesa." V veliki meri je število alkoholikov odvisno od količine popitih alkoholnih pijač na prebivalca letno. V Sloveniji popijemo letno 15 litrov čistega (100%) alkohola na prebivalca. S tem smo prekosili vse države v svetu, razen Francije (19,81). Medtem ko je v Franciji težišče porabe alkohola pri vinu (16,5 l čistega alkohola v obliki vina in 2,5 l v žganih pijačah), je pri nas prav obratno: na vino pride le 2,75 l čistega alkohola, na pivo 0,7 l, ostalih 12 l čistega alkohola pa popijemo v obliki koncentriranih žganih pijač. Tudi v

Litostroju med delom pijemo predvsem žgane pijače, ki jih enostavneje prinesemo v delovno organizacijo in tudi manjše količine nam že zadostujejo, da se prijetno počutimo oz. nas alkoholno omamijo.

Zastrašujoč je tudi podatek, da imajo alkoholiki v povprečju 10 do 20 let krajšo življenjsko dobo (alkoholiki doživijo v povprečju nekaj nad 50 let), prav tako pa se hitreje starajo, kot je normalno. Letno izostajajo z dela povprečno dva meseca, skupno izgubijo v življenju okrog deset let delovne dobe.

Med ljudmi, ki v SR Hrvatski pridejo pred invalidske komisije, je bilo leta 1973 15,6% alkoholikov, med moškimi pa celo več kot 21% (tudi pri nas ugotavljamo podoben odstotek, celo nekoliko višji). Nekateri avtorji navajajo, da je od vseh bolnikov, ki so sprejeti na zdravljenje v bolnišnice za duševne bolezni polovico alkoholikov. V ZDA ugotavljajo, da je za 40% vseh družinskih neskladij in težav vzrok alkohol. Alkoholiki se sedemkrat pogostejše ponesrečijo kot ostali prebivalci. 40% nesreč ima za ozadje alkohol. Pri teh podatkih se človek zgrozi, toda ker mislimo, da omenjeni podatki ne veljajo v našem okolju, jih preberemo kot vremensko napoved, pri tem se še mogoče malo zamislimo, več pa nismo pripravljeni storiti. Zato bi na tem mestu radi opozorili na

problematiko alkoholizma v naši delovni organizaciji, kot je bila videti v analizi, ki smo jo opravili v začetku leta 1981 in objavili v poročilu o delu kadrovske-spolnega sektorja za leto 1980.

Ugotovili smo, da je v Litostroju potrebno strokovno obravnavati 109 delavcev, ki imajo težave z alkoholom. Pri tem je potrebno upoštevati, da analiza ni zajela vseh alkoholikov, ampak le približno polovico, ker nadrejeni niso posredovali ustreznih podatkov. Dejansko število je zanesljivo približno število 200, kar je 5% vseh zaposlenih v naši delovni organizaciji. Do teh zaključkov smo prišli na osnovi podatkov o starostni strukturi obravnavanih delavcev, iz katerih je razvidno, da je kar 66% alkoholikov starih od 40 do 50 let. V tem obdobju se pri alkoholiku pojavljajo večje težave pri delu, kot so izostajanje, bolezenske težave, in šele v tej fazi poskušamo zdraviti alkoholizem. V analizi niso zajeti predvsem mlajši alkoholiki, ker so v treznem stanju še dobri delavci, poskušajo celo nadoknaditi tisto, kar so zamudili vinjeni in zato ne čutimo potrebe, da bi take delavce "preganjali".

Zanimiv je tudi podatek, da število alkoholikov v Litostroju v starosti od 50 do 60 let pada, kar je na prvi pogled morda nerazumljivo. Toda, če se zavedamo, da je alkoholik z našo pomočjo 10, 20 ali več let uničeval svoj organizem, potem nam je jasno, da je v tem obdobju zdravstveno in osebnostno tako uničen, da ni več sposoben za delo in se počasi izključuje iz delovnega procesa. Nekateri so invalidsko upokojeni, drugim delovno razmerje preneha zaradi disciplinskih prekrškov (žal 10, 20 let prepozno), mnogi v tej starosti dobi umirajo (smrt zaradi bolezni, samomora, nesreče), zelo malo se jih prebije do normalne starostne upokojitve.

Alkoholiki so v naši delovni organizaciji v povprečju 103 ure več v bolniškem staležu kot drugi delavci. Neopravičenih izostankov

v bistvu nimajo veliko (21,3 ure), kar je približno tri delovne dni. Ta podatek je skoraj nepomemben, še posebej, če upoštevamo, da je v analizi odpadlo na dva alkoholika skoraj polovico neupravičenih izostankov. Po drugi strani pa lahko zanesljivo trdimo, da ta podatek ni točen, saj pri pregledu koriščenja dopusta vidimo, da kar 53% analiziranih delavcev koristi dopust po posameznih dnevih, kar potrjuje trditev, da delavci koristijo letni dopust za kritje "plavih dni".

Tudi vsi ostali rezultati analize kažejo, da alkoholiki pri delu dosegaajo podpoprečne rezultate in zato je boj proti alkoholizmu (predvsem preventivni) upravičen in potreben tudi iz ekonomskega vidika. Pri tem se sprašujemo, ali si v naši delovni organizaciji lahko dovolimo 200 delavcev — alkoholikov, s katerimi pri delu ne moremo v polni meri računati.

Na področju alkoholizma je še posebno pomembno pravočasno

ukrepati oz. odkriti bolezen, ne pa čakati na resne zdravstvene težave in šele tedaj ugotavljati, da delavec ni zmožen opravljati svojih del in nalog in ga je zato potrebno zdraviti. V analizi smo tudi ugotovili, da ima kar 2/3 obravnavanih alkoholikov resne zdravstvene težave, kar pomeni, da smo vsakega od njih deset ali dvajset let "medili" predno smo ga pričeli obravnavati.

Ob prebiranju zgornjih vrstic so se vam prav gotovo vsiljevala različna vprašanja s področja alkoholizma, vezana predvsem na zdravljenje in preprečevanje le-tega. Tudi mi se zavedamo, da obstaja na tem področju vrsta odprtih vprašanj, zato smo se odločili, da bomo v naslednjih številkah našega časopisa objavili več člankov s področja alkoholizma. Pri tem pričakujemo tudi vaše sodelovanje, predvsem si želimo od vas vprašanj oziroma pobud za obravnavo določenih tem.

Matjaž Žužek

Hej! Ati! Mami te je hotela zbuditi, pa ne pustim!

Odšli so v pokoj

Po 32 letih uspešnega dela na najtežjem delovnem področju — izdelavi jeklene litine v električnih obločnih pečeh — sta odšla v pokoj tov. Franjo GROSMA in tov. Alojz SOLCE oba delovodja v talilnici livarne jeklene litine.

Oba sta pričela z delom v Litostroju takrat, ko je pričela obratovati tedaj nova jeklolivarna. Med tem, ko je tov. Grosman znanje talilništva že prinesel s seboj, saj je na tem področju delal pred tem že v Železarni Jesenice, je tov. Solce pridobil to izobrazbo v Litostroju. Oba sta začela kot začetnika — talilca, zaradi svojega znanja in

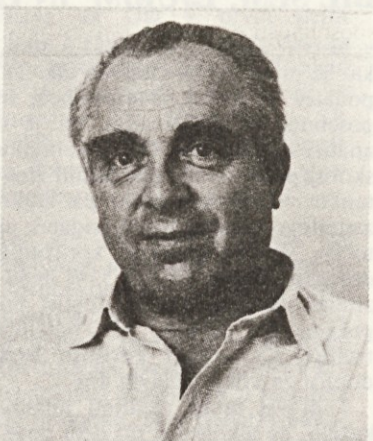
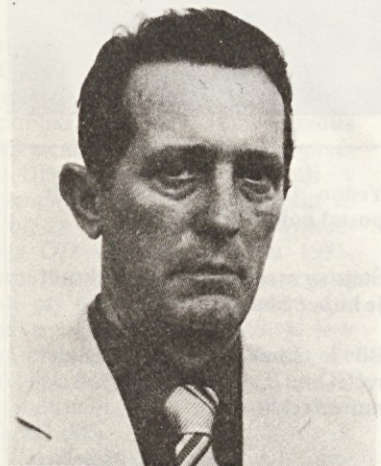

prizadevnosti pa sta z leti napredovala in nato dolga leta opravljala delo skupinovodje pri talilnih pečeh. Pri tem delu se nista izkazala le z visoko strokovnostjo ampak tudi kot izjemna vzgojitelja mladih kadrov — talilcev in prav njunemu vzgojnemu delu lahko pripišemo to, da imamo danes v talilnici strokovno izpopolnjene sodelavce, ki enakovredno stopajo na mesta starejših.

Visoka strokovnost in vestnost pri delu kot tudi sposobnosti, ki sta jih pokazala pri vodenju sodelavcev v skupini so bili glavni razlogi, da sta l. 1971 postala delovodji v talilnici jeklolivarne. Na tem delu sta vstrajala vse do odhoda v pokoj.

Kljub dolgim letom neprekinjenega troizemskega dela odhajata oba v pokoj čila in zdrava. Sodelavci jima želimo, da bi taka še dolga leta uživala zaslužen pokoj.

Sodelavci iz jeklolivarne

Aprila 1982 je bil invalidsko upokojen tov. Jože ŠKRINAR, vzornik viličarja — nakladalca v livarni jeklene litine.

Tov. Škrinar je bil med nami relativno kratko obdobje, a smo ga vendar vsi poznali kot izjemno pridnega in prizadevnega delavca. Vedno je z razumevanjem sprejemal vse delovne naloge in kljub težkemu delu ni nikoli poznal počitka. Nesrečen slučaj, ki je povzročil težko delovno nezgodo, zaradi katere je postal trajno nezmožen za delo, je prekinil njegovo delo med nami in je zato že tako mlad invalidsko upokojen. Želimo, da bi se v pokoji čim boljše počutil pri čemer mu bomo kot doslej tudi v bodoče stali ob strani.

Dne 30. 6. 1982 smo se v TOZD TVN poslovili od našega dolgoletnega sodelavca Adolfa STRAKE.

Tovariš Straka se je zaposlil v Litostroju 1956. leta, kot referent, pozneje pa je opravljal dela in naloge glavnega planerja v tozdu FI.

Ob ustanovitvi TOZD TVN je bil tovariš Straka eden glavnih pobudnikov proizvodnje transportnih vozil in naprav. Bil je zelo aktiven in priznan družbenopolitični delavec, ki je opravljal odgovorne in zahtevne naloge. Svoje bogate izkušnje je vedno prenašal na mlajše sodelavce. Aktiven pa je bil tudi v samoupravnih organih.

Za trud, ki ga je vložil v delo in razvoj Litostroja se mu iskreno zahvaljujemo in mu želimo veliko zdravih in veselih trenutkov, ter da bi nas še večkrat obiskal.

Sodelavci TOZD TVN

1. julija se je upokojila ena prvih Litostrojčank, tov. Slavka BRINOVEC. Letos namreč praznuje 35 let delovne dobe v Litostroju, ki he hkrati celotna njena delovna doba. Ves čas je opravljala dela v računovodstvu. Zadnjih deset let je bila vodja računovodstva v našem Izobraževalnem centru.

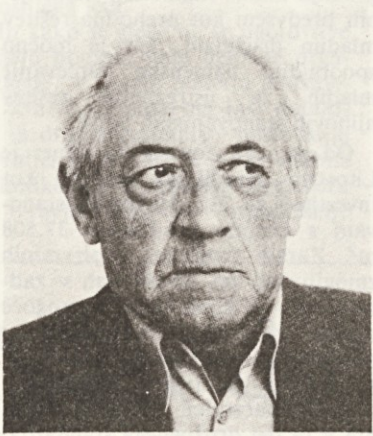
Svoje odgovorno delo je opravljala vseskozi zelo vestno in z vso strokovnostjo. Na finančno poslovanje izobraževalnega centra ni bilo nikdar nobenih pripomb.

Naši dolgoletni sodelavki želimo veliko zdravja in zadovoljstva z željo, da bi nas večkrat obiskala.

Sodelavci

1. julija je odšel v pokoj naš dolgoletni sodelavec Avgust OPAKA, delovodja montaže turbin v tozdu Montaža.

Od leta 1949 je delal v Litostroju in veliko tudi po terenih v domovini in tujini, v daljnem Pakistanu in Indiji. Delal je kot monter, nadzornik, delovodja in vodja gradbišča.

Povsod je delal izredno marljivo in vestno. Njegove velike izkušnje so pripomogle, da se uspešno vrtijo agregati in proizvajajo potrebno energijo. Prijetno je bilo delati z njim in mnoge je naučil posebnosti pri montažah in tudi vestnosti pri delu. S svojo srčnostjo je zbujal tovarištvo v svojem okolju.

Pogrešamo Gustelja med nami. Želimo mu še mnogo let sreče in zdravja v zasluženem pokoji.

Sodelavci

Konec junija je odšel v zaslužen pokoj iz tozda MONTAŽA še en veteran Lado ČADEŽ. Že prekaljen monter je leta 1958 združil delo z Litostrojem in nam ostal zvest vse do upokojitve.

Lado je eden tistih ljudi, kakršnih si lahko samo še želimo. Poleg visokega strokovnega znanja in velikega čuta odgovornosti do dela ga odlikuje njegova skromnost, s kakršno se lahko ponosa le malo kdo. Kot delavec, ki je prebil pretežno del svoje delovne dobe na terenu, je bil v Litostroju manj poznan, zato pa ga zelo dobro poznajo mnogi naročniki naše črpalne in turbinske opreme v domovini in tujini, ki so bili z njegovim delom vedno in povsod zadovoljni.

O Ladotu bi lahko napisali veliko zgodb, ki jih je doživel.

Prepričani smo, da bi bile zelo zanimive in bi jih bralci z veseljem prebirali. Morda pa bo Lado to storil sam, ko bo obujal spomine na svojo prehojeno pot z nami.

Hvala ti Lado, za sodelovanje. Hvala za vse znanje, ki si ga tako kvalitetno prenašal na naše mlade delavce. Hvala ti za tvojo človečnost, ki je nepogrešljiv vzgled nam vsem, ki smo delali s teboj.

Zaradi vsega tega ti želimo, da bi sedaj v zasluženem pokoji še dolgo užival ob sadovih svojega dela in v krogu svoje družine.

ZAHVALA!

Ob upokojitvi se iskreno zahvaljujem sodelavcem tozda PUM jeklolivarna za lepe želje in darilo, ki me bo vedno spominjalo na ta dogodek. Vsem pa želimo še mnogo uspehov.

Alojz Solce

V spomin

28. julija 1982 smo se na ljubljanskih Žalah za vedno poslovili od našega dolgoletnega sodelavca Staneta LENDERE. Spominjali se ga bomo kot marljivega delavca, ki je s svojo vestnostjo dajal zgled sodelavcem, svoje znanje in bogate izkušnje pa radodarno prenašal na mlade.

Njegova trnova življenjska pot ga je leta 1947 pripeljala v Litostroj, kjer je ostal do predčasne upokojitve zaradi bolezni leta 1975. Delal je na zahtevnih delih pri brušenju hidravličnih oblik gonilnikov, pri proizvodnji viličarjev in nazadnje v skladišču zunanje montaže. Tudi po upokojitvi se je kljub svoji vedno hujši bolezni večkrat oglašil pri nas. Zanimalo ga je naše delo, uspehi in težave.

Pogrešali ga bomo in ohranili v lepem spominu.

Sodelavci

27. julija smo se na pokopališču v Šmihelju poslovili od našega sodelavca Jožeta URŠIČA, manipulantu skladiščnika v tozdu MONTAŽA.

28. julija smo se na pokopališču v Litiji poslovili od dolgoletnega sodelavca Franca VENECIJE, jedrarja iz livarne jeklene litine TOZD PUM — LIVARNE.

V podjetju je bil zaposlen od 1. januarja 1950. Leta 1978 pa je bil zaradi težke bolezni invalidsko upokojen.

Bil je eden naših vrhunskih jedrarjev, pionirjev v livarstvu. Sodelavci se ga bomo vedno spominjali kot vestnega, predanega, strokovnega delavca, pa tudi delovnega tovariša, ki je znal združiti delo z vedrostjo in ustvarjanjem dobrega razpoloženja.

Kot takega ga bomo ohranili v trajnem spominu.

Sodelavci jeklolivarne

Spominjali se ga bomo kot prizadevnega lanserja v proizvodnji talnega transporta, pozneje je bil zaradi bolezni premeščen na delovno mesto manipulanta skladiščnika. Nikoli ni nikomur odrekel svoje pomoči, bil je priden, vesten in discipliniran delavec, bil je zelo priljubljen pri sodelavcih. Bolezen ga je prezgodaj iztrgala iz naše srede.

Bil je skrben gospodar hiše, dober mož in oče, rad se je pogovarjal o domačiji, svoji družini, posebno o otrocih, katere je imel zelo rad.

Tovariš Jože je bil vzor poštenega in prijetnega človeka in takšnega se ga bomo vedno spominjali.

Sodelavci

Konec julija smo se poslovili od vodje obrata površinske zaštite, tovariša Jožeta BIZJAKA ter se mu zahvalili za njegovo 30-letno združevanje dela v delovni organizaciji.

Tovariš Bizjak spada v tisto generacijo, ki ji danes pravimo »starejša«, in ki je nosila vsa bremena povojnega razvoja. Njegovo delo ni bilo lahko, saj je livarski poklic težak in cenjen, zato je iz zdravstvenih razlogov moral spremeniti delovno okolje tako, da je nazadnje vodil površinsko zaščito zvarjenec v proizvodnji zvarjenec in odkovkov za potrebe skupnega proizvoda.

Duševo in telesno je čil in zdrav, da bi lahko še delal in svoje izkušnje prenašal na mlajše delavce. Toda leta so se iztekla zato se mu lahko zahvalimo za dolgoletno vestno delo ter mu želimo, da bi še dolga leta zdrav in čil užival zaslužen pokoj.

Sodelavci iz tozda PZO

1. julija je odšel v pokoj naš dolgoletni sodelavec tovariš Anton ZUPAN, zaposlen v tozdu MONTAŽA, kot pleskar in ličar.

V Litostroju se je zaposlil 18. marca 1968. leta. Delal je v oddelku za površinsko zaščito. Zadnja leta je delal v proizvodnji črpalk. Svoje delo je opravljal vestno, zavzeto, bil je vzoren sodelavec in zelo cenjen delavec.

Ob odhodu v pokoj mu želimo veliko zadovoljstva v krogu domačih, obenem pa se mu zahvaljujemo za njegovo dosedanje delo.

Želimo, da bi se večkrat oglašil pri nas.

Nekaj o kulturi dela

Na seminarju za organizatorje kulture v delovnih organizacijah, ustanovah in krajevnih skupnostih, ki je bil konec maja v Radovljici, smo prisotni med drugim poslušali tudi predavanja s področja kulture dela. Pred kratkim pa je pri založbi Delavska enotnost izšla v knjižici Sindikati kot 46. knjiga tudi knjižica KULTURA DELA. Avtorji so France Šetinc, Franc Šali in Milutin Dedić, predgovor pa je napisal Boris Lipužič.

KAJ JE SPLOH KULTURA DELA?

Kultura dela je del splošne kulture, brez katere ne moremo uspešno razvijati našega samoupravnega socialističnega sistema in napredovati kot družba. Prav zato je to področje, za katerega bi se morali sindikati bolj zanimati. V drugih republikah se s tem dlje in bolj ukvarjajo kot pri nas. Sindikati morajo skrbeti za višjo raven delovne kulture, za uveljavljanje kulturnih vrednot v delovnem in bivalnem okolju; delavcu moramo povedati, da je nosilec oblikovanja in uresničevanja kulturne politike.

Kultura dela je kultura v proizvodnem procesu in v celotnem človekovem življenju nasploh. Vanjo so vključene etične, estetske, raziskovalne, izobraževalne in druge sestavine — to je tudi naš odnos do dela, organizacija dela, varstvo pri delu, tehnologija dela, inventivnost ali inovatorstvo; to je tudi kultura medsebojnih človeških odnosov, izboljšanje delovnega procesa in delovnega okolja, izboljšanje samoupravnih odnosov v združenem delu, naš pravilen odnos do dela, do delovnih sredstev, varčevanje z materialom...

Varstvo pri delu — zaščita delavca je že dobro organizirana, a marsikje bolj zaradi zagroženih kazni kot zaradi zavesti posameznikov. Marsikje delavci ne nosijo čelade in glušnikov, nadenejo si jih le, kadar prihaja varnostni inženir!

Pomembna je tudi organizacija dela, saj je učinek dela potem toliko večji, kvalitetnejši, posledica tega pa je boljše plačilo, več prostega časa, boljši medsebojni odnosi med delavci.

Tehnologija dela — način proizvodnje. Važno je, kako delamo, koliko pri tem upoštevamo človeka. Slabo je nekritično sprejemanje tujih tehnologij, tujega znanja, ki ne upošteva dovolj človekovega dostojanstva (tekoči trak). Cilj je čim več inovacij v delovnem procesu, čim več lastnega znanja.

Ne moremo mimo področja estetskega vidika kulture dela: kako upoštevamo pri izdelkih lepoto, ličnost, zavedati se moramo, da izdelek človeku ne samo služi, ampak ga tudi razveseljuje s svojim izgledom.

Naša socialna politika kaže izredno skrb za delovnega človeka, saj imamo v našem samo-

upravnem socialističnem sistemu zagotovljene počitnice, regres, zdravstveno in socialno varstvo... Vendar je pri vsem tem potrebna tudi določena mera človekove kulture, da tega neupravičeno ne izrablja (bolniški izostanki, nepotrebna zdravila itd.).

Človekova kultura se kaže tudi v medsebojnih odnosih med ljudmi na delovnem mestu. Kdo na primer prizna, da je njegovo delo manj kvalitetno od sodelavčevega? In stalni prepiri in pritožbe na račun osebnih dohodkov tudi ne kažejo na veliko mero naše splošne kulture.

Pomembna je tudi urejenost delovnega in življenjskega okolja. Vsi delavci morajo delati v človeka vrednem okolju, le tako imajo veselje do dela. Pri nas v Litostroju, kjer je delovni proces drugačen, kot v tako imenovani "čisti industriji" pač ne moremo imeti vseh prostorov urejenih in čistih, svetlih in brez dima, vročine in ropota, zato pa moramo poskrbeti za čim lepše okolje (cvetje, park, poti) in uredimo jedilnice, avle, garderobe...

Kultura dela pa je tudi sam način življenja in dela. Pri nas mnogokje vse premalo delamo! Ko govorimo o stabilizaciji, se vsi zavedamo, da je treba nekaj spremeniti, delati bolj in boljše, spremeniti odnos do dela in delovnih sredstev, surovin, sodelavcev, vendar se doslej ni še ničesar spremenilo. Utrditi moramo zavest, da je kultura delo

8. letne športne igre SOZD ZPS

Koordinacijski svet ZS SOZD ZPS je 8. letne športne igre delavcev SOZD ZPS zaupal delovni organizaciji GOSTOL iz Nove Gorice. Igre bodo 17. in 18. septembra 1982 v tem primorskem mestu.

Delovna organizacija Gostol ima že bogate izkušnje pri organizaciji športnih iger, saj je že organizirala letne in zimske igre, tako ni bojazni, da igre ne bi uspele.

Letošnjih iger se bo udeležilo 22 delovnih organizacij — članic ZPS oziroma okoli 800 tekmovalcev. Število sodelujočih nam pove, da je to res množična športno rekreativna manifestacija delavcev našega združenja.

Igre bodo potekale na športnih igriščih v Novi Gorici in njeni okolici, in bodo zajemale naslednje športne panoge: mali nogomet, kegljanje, balinanje, namizni tenis, šah, streljanje. Vse panoge bodo odigrali po kombiniranem sistemu, in sicer bodo vsi udeleženci odigrali več tekem in ne samo eno, kot pri izločilnem sistemu, ki je veljal na prejšnjih letnih igrah.

Tekmovalci Litostroja smo na športnih igrah vedno dosegli lepe uspehe. Tudi letos se bomo potrudili, da bomo uspešno predstavljali našo delovno organizacijo. Ne smemo pa pozabiti, da imajo športne igre tudi značaj združevanja med članicami ZPS.

Zaradi premajhnih finančnih sredstev, namenjenih za športno dejavnost v okviru SOZD ZPS je komisija za športno rekreacijo sklenila, da bodo v prihodnje športne igre vsako drugo leto, in sicer eno leto zimske, naslednje leto pa letne. Dosedaj so bile vsako leto letne in zimske igre. Da ne bi preveč okrnili kontinuitete naših srečanj, bo ponovno organiziran kros, ki ne zahteva veliko finančnih sredstev in tudi organizacija je mnogo lažja.

L. Sazonov

in delo kultura. Brez tega ne bomo dosegli izboljšanja produktivnosti. Človek se mora zavedati, da je delo njegova potreba!

Vendar pa ljudje veliko svojega časa prebijemo tudi izven svojega delovnega mesta. Tudi tu naj veljajo ista načela. Šele kulturno razgledan, kulturno osveščen človek je osvobojen človek naše družbe. Človek mora pozitivne ustvarjalne sposobnosti usmeriti v pravilne oblike. V zadnjem času narašča število novo ustanovljenih kulturno-umetniških društev, skupin, klubov. Človek se hoče tudi na tak način samodokazovati. Pri tem ima organizator kulture pomembno nalogo — z razvijanjem najrazličnejših oblik dela. Z nudenjem možnosti kulturnega udejstvovanja bo v človeku razvijal samozavest, vero v lastne sposobnosti. Še posebej je to pomembno v današnjem času, v današnji družbi, ki je vse

preveč potrošniško usmerjena, v času, ko so materialne dobrine "več vredne" kot pa duhovne, kulturne vrednote.

Kultura dela je torej celoten način našega življenja in dela. Kultura nedvomno plemeniti človeka in ga spodbuja k ustvarjalnemu in čim bolj kvalitetnemu delu. Zato mora postati skrb za čim višjo kulturo naša stalna skrb.

V. T. in B. I.

Na sestanku smo ugotovili: kar bi morali storiti, smo zapisali že v zapisnik prejšnjega sestanka, ko smo ugotovili, da nismo storili, kar smo zapisali na predhodnem sestanku.

A. Metelko

Nujna dela na Soriški planini

Del objekta bodočega planskega doma Sorica z jema poleg kletnih prostorov za shrambo tudi prirejen prostor bifeja za topli obrok ter avtomate, v nadgradnji pa tudi dolgo pogrešane sanitarne prostore.

Obnovili smo tudi terase pred starim domom in zamenjali kompletno zajetje in dovod vode do obeh domov.

Dograditev doma in zaščita starega objekta čaka boljših časov.

M. V.

Ps:

Upamo, da bodo gradbeniki po končanih delih za seboj pustili vsaj približno tako planino, kot se je mnogi obiskovalci spominjamo iz prejšnjih let.

Uredništvo

ZAHVALE • ZAHVALE

Ob smrti mojega moža Antona Jeretine-Tineta, vašega dolgoletnega sodelavca in upokojenca, se zahvaljujem vsem, ki so z nami sočustvovali, darovali vence in cvetje, godbenikom in vsem, ki ste ga v tako velikem številu premili na njegovi zadnji poti. Hvala tudi za besede sožalja, ki so nam bile v najtežjih trenutkih v veliko uteho.

Agica Jeretina
Tone in Roman

Ob prerani in boleči izgubi mojega moža in očeta Staneta LANDERE, se zahvaljujem sodelavcem tozda MONTAŽA, organizaciji sindikata in ostalim za cvetje, materialno pomoč in izrečena sožalja ter litostrojski godbi za spremstvo na njegovi zadnji poti.

Tončka Lendero z družino

Najlepše se zahvaljujem sodelavcem tozda MONTAŽA za cvetje, izrečeno sožalje in za denarno pomoč, govorniku za poslovilne besede, članom pihalnega orkestra in vsem za spremstvo na zadnji poti našega dragega moža in očeta Jožeta URŠIČA

Družina Uršič

Ob smrti moje mame Marte KRISTAN, vaše nekdanje dolgoletne sodelavke, se vam najlepše zahvaljujem za izrečeno sožalje, objavo osmrtnice in za nastop pihalne godbe.

Še posebej se zahvaljujem sodelavcem iz kadrovske službe in vsem, ki so mi izrekli sožalje ter se udeležili pogreba moje mame.

Tomaž Kristan

Vsem sodelavcem iz livarne jeklene litine TOZD PUM — LIVARNE se zahvaljujem za vso izkazano pozornost ob mojem odhodu v invalidski pokoj.

Posebej se zahvaljujem za vso dosedanje moralno in materialno pomoč, ki mi jo je v času moje dolgotrajne bolezni nudil sindikat PUM in sodelavci.

Delo nas je povezovalo, toda zaradi moje nesreče pri delu sem se žal moral posloviti od vas.

Prav vsem želim še veliko delovnih uspehov in medsebojnega razumevanja!

Jože ŠKRINAR

Ob odhodu v pokoj mi bodo prisrčne, tople besede tovariša Bradeška in darila mojih sodelavcev iz tozda PUM drag in trajen spomin. Delavcem tozda PUM in celotne delovne organizacije pa želim še veliko nadaljnjih uspehov pri njihovem delu!

Franjo GROSAN

Jezikovni ostružki

Danes sem v svojo jezikovno stružnico vpela prav poseben kos in ga bom obdelala tako, da bodo ostružki kar leteli. Ta poseben kos, nujen obdelave, je moj lastni članek z naslovom SKUPNI KONCERT, ki je bil objavljen v prejšnji, julijski številki našega časopisa.

Tudi njej se lahko to zgodi, boste rekli in se pri tem morda celo zasmejali. Pa ni čisto tako. Zgodilo se je res, vendar — upam, da mi verjamete — ne po moji krivdi. Točno deset napak, kolikor sem jih našla v svojem članku, je res grozno. In to toliko bolj, ker sem jaz članek v rokopisu oddala jezikovno popolnoma pravičen, brez ene same napake. (Če bi bila tako "nepismena" sploh ne bi imela pravice opravljati lektorskega dela!)

Kdaj in od kod se je potem v članku znašlo toliko napak, mi ni jasno, pot od oddaje članka do natisa v časopisu je kar dolga. Nekaj najhujših napak ste verjetno tisti, ki ste članek brali, že sami opazili, kljub temu pa naj jih naštejemo in seveda popravim:

1. ja — namesto je (tiskarski skrat)
2. Čehoslovaških godbenikov — prav čehoslovaških (pridevnike, ki se končujejo na -ski, -ški, pišemo z malo!)
3. Paria — prav Maria (spet ta skrat!)
4. Čehoslovaška literatura — prav čehoslovaška
5. Karl Hynak Macha — prav Hynek
6. manjka vejica: ki sta bila ves čas na odru, saj je ta...
7. Češko skladbo — prav češko
8. Nadaljnega — prav nadaljnjega
9. Litostrojski pihalni orkester — prav litostrojski
10. v portoroškem avditoriju — prav Avditoriju (lastno ime)

Vesna Tomc

VESTI IZ PROIZVODNJE

TOZD PUM — livarne

Minila je već kot polovica poslovnega leta in ob koncu julija smo ugotavljali dosežene rezultate prvega polletja. Objektivno smo ugotovili, da smo kljub vsemu zadovoljujoče gospodarili. Čeprav še vedno ne moremo biti zadovoljni s kvaliteto oskrbo surovin, pa morajo vendarle biti prav ti rezultati vodilo za boljše gospodarjenje v drugem polletju. Že v juliju smo izdelali, kljub dopustom, nekoliko več ulitkov, kot jih predvideva mesečni plan, v avgustu pa bomo prav tako morali vložiti mnogo truda; da bomo izpolnili vse planske obveznosti.

Potrebe po modelih so vse večje, možnosti izdelave pa se kljub prizadevanju vodstva naše modelne mizarne ne izboljšajo. Občutek imamo, da zmogljivosti celo padajo. Pomagamo si tudi s tem, da nam modele izdelujejo kooperanti, vendar zaradi velikosti in kvalitete to ni vedno možno. Vsekakor bo potrebno poiskati rešitev, da se poveča možnost izdelave modelov v večjem obsegu, kajti trenutno nam zaostanek pri izdelavi modelov nedopustno povečuje čas izdelave ulit-

kov. Trenutno še vedno izdelujemo nekatere modele za HE Haditha, končujemo tudi ohišje modela za dieselski motor. Potrebno bo tudi pohiteti z izdelavo nekaterih modelov za črpalkarsko proizvodnjo, posebno je potrebno narediti večje število modelov za rotorje iz jeklenih litin. V avgustu smo popravili model za zgornje ohišje dieselskega motorja, ki jih bomo izdelovali za Brodogradilište Split in Uljanik iz Pulja.

V livarni sive litine nadaljujemo z ulivanjem ulitkov novega naročila dieselskih motorjev, dokončati moramo še ohišje reduktorjev za naročnika iz Sovjetske zveze. Zelo hitimo z izdelavo ulitkov za ČP Kirkuk, ki morajo biti vsi gotovi do srede septembra. Pripravljamo tudi izdelavo ulitkov viličarske proizvodnje, ki je predvidena za finalizacijo v drugem letu.

Poleg dolgoletnih naročnikov smo pričeli izdelovati tudi veliko količino ulitkov za cementarno Našice. Za boljše izvrševanje rokovnih obveznosti bi morali povečati možnost večjega ročnega oblikovanja.

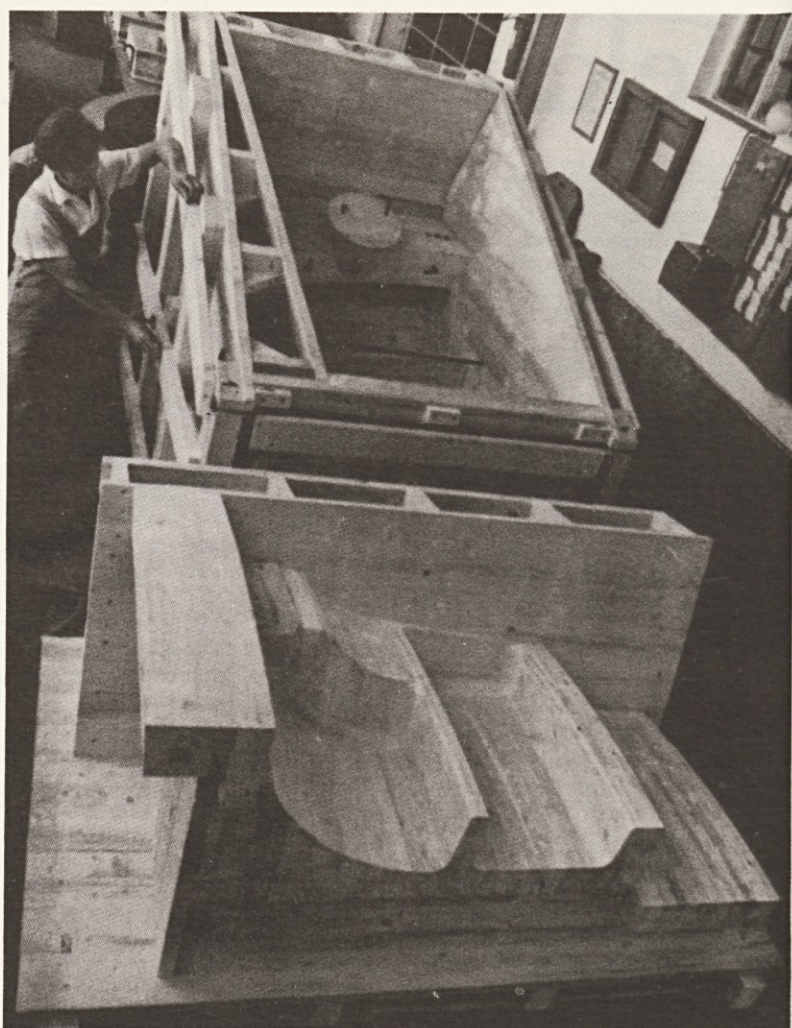
Veliki problemi so na področju

izdelave ulitkov jeklene litine, kajti zasedba z naročili je največja, pa tudi postopek izdelave je dolgotrajnejši. Zato so roki izdelave teh ulitkov zelo dolgi. Uporaba slabših vrst surovin nam zaradi dodatnih del povečuje čas izdelave. V livarni pospešeno izdelujemo ulitke za ČP Kirkuk in HE Haditha (žerjavi), pričeli smo tudi ulivati turbinske dele za prej navedeno naročilo. Nadaljujemo tudi dela na bagerskih reduktorjih. Dela je torej izredno veliko, skušamo se dnevno prilagajati ter ugoditi vsem potrebam, ki jih terjajo naše obveznosti oziroma naši naročniki.

Še bolj pereča situacija je v čistilnici, kjer je obseg dela izredno velik. V avgustu bomo predvidoma dokončali večje število naročil, ki so predvidena še za letošnjo finalizacijo. Posebno pozornost moramo posvetiti izdelavi ulitkov za izvozna naročila, kot so: HE Swen Lake, HE Tis Abai, ulitke za polarne žerjave in reduktorje za Sovjetsko zvezo. Dokončati moramo tudi ulitke črpalkarske proizvodnje, ki nas že nekaj mesecev čakajo v raznih kotih čistilnice. Tudi na področju blagovne proizvodnje moramo zadostiti potrebam naših kupcev, kajti njihove zahteve so vsak dan večje.

V sredini avgusta bo pričela poskusno obratovati nova žarilna peč, ki je zgrajena v naši novi hali jeklolivarne. To bo vsekakor velika pridobitev, saj so bile žarilne zmogljivosti vedno premajhne, tako da smo morali reševati ta problem večkrat s kooperacijo ali pa s podaljševanjem časa izdelave.

A. Gruden

Kar zares smo poprijeli z izdelavo modelov za HE Haditha. Na sliki je samo del modela spodnjega vodilnikovega obroča (Foto: E. L.)

Prehiteli sami sebe

Konec junija je bila v javnih občilih objavljena vest, da se je v Cementarni Trbovlje pokvaril reduktor za mletje surovine, ki je povzročil zastoj kompletne proizvodnje cementa.

V občilih ni bil naveden proizvajalec reduktorja in tako je marsikateri Litostrojčan mislil, da gre za naš reduktor, kajti dobavitelj opreme za Cementarno Trbovlje smo bili tudi mi. Vendar je Litostroj dobavil opremo za mlin cementa, mlin surovine in rotacijsko peč, pa so dobavili zahodnonemški proizvajalci.

Okvara je bila torej na reduktoru mlina za surovine, ki ga je izdelalo zahodnonemško podjetje PEKRUN — ISERLOHN.

Reduktor ima nosilno moč 1100 kW v skupni teži 45 ton in poganja mlin z zmogljivostjo 1600 ton surovine dnevno.

Okvara se je pojavila na izstopnem zobniku reduktorja. Odlomila sta se dva zoba na zobniškem vencu, zato je počil.

Takoj naslednji dan je Cementarna Trbovlje poklicala strokovnjake iz Litostroja ter strokovnjake iz Zavoda za varjenje, da bi ugotovili vzrok okvare in se dogovorili o sanaciji reduktorja. Pri pregledu poškodbe zobnika so ugotovili, da je konstrukcijska izvedba zobnika slaba, ker je bil zobati venec privarjen na telo zobnika. Že pri varjenju venca na telo so verjetno nastale že minimalne razpoke, ki so z utrujenostjo materiala povzročile lom zobnika.

O okvari je bil takoj obveščen tudi proizvajalec reduktorja, z namenom da bi jo čimprej odpravil, vendar je postavil rok približno štiri mesece. Cementarna Trbovlje v to ni pristala, saj dnevni zastoj pomeni izpad 3.600.000,00 dinarjev ustvarjenega dohodka.

Tako smo se na skupnem sestanku v cementarni dogovorili, da bo Litostroj izvršil rekonstrukcijo zobnika. Zobati venec smo navlekli na telo zobnika in ga obdelali, cementarna pa je priskrbel odlitek za zobati venec, katerega je v zelo kratkem roku odlila Železarna Ravne. Dogovorili smo se tudi o roku dobave 25. avgusta, torej 53 dni od dneva okvare.

Z organiziranjem TOZD PZO, IRRP, OBDELAVE in MONTAŽE smo popravilo izvedli v 33 dneh. Pri tem je posebna zahvala vsem, ki so kakorkoli sodelovali pri popravilu omenjenega reduktorja, saj so s tem prihranili naši industriji lep kupček deviz.

I. Pogačar

Ludvikove misli

V samoupravnih sporazumih lahko vidimo, kako ne bomo delali.

Včasih je beseda veljala vse. Danes vse besede ne veljajo nič.

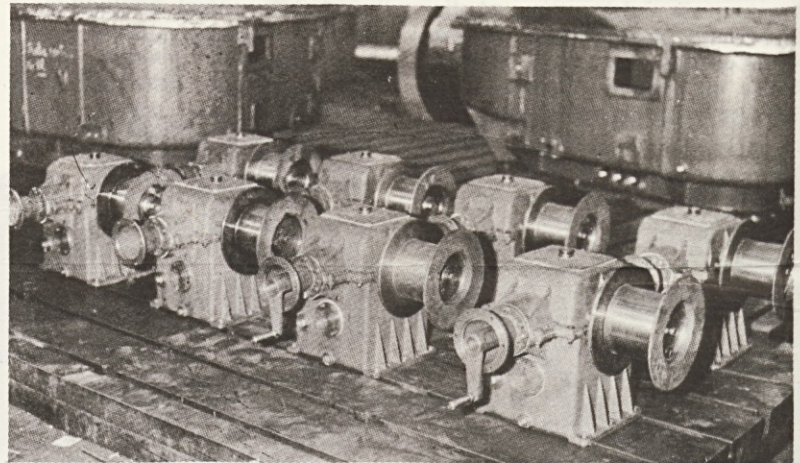
Denar ni vse, toda če ga nimamo, nimamo ničesar.

Tudi naši delavci gredo na morje. Tam smo namreč odpri nekaj gradbišč.

Kdor dela greši. Kaznujmo torej delavce.

Dokazujemo se predvsem s sodelavčevimi neuspehi.

Najbolj humani smo, ko smo sami v nesreči.

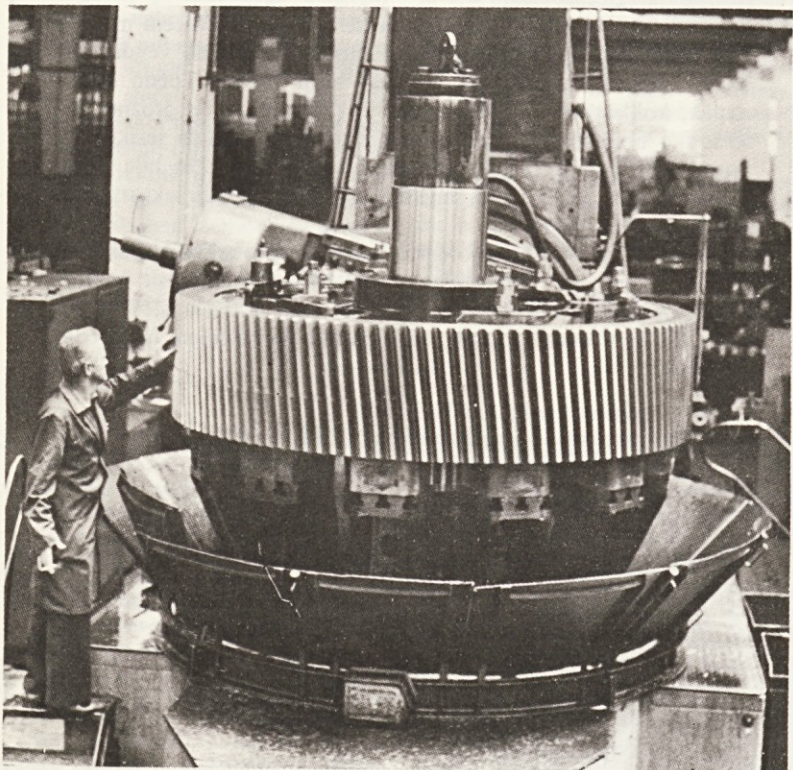
Zobniški prenosniki

Pri vgradnjah naših zobniških prenosnikov za pogone pomožnih agregatov na ladjah smo napravili nov korak. Izdelali in dobavili smo prve zobniške prenosnike — vitla za vgradnjo v pogon pri dviganju in spuščanju ladijskih stopnic. Zobniški prenosniki — vitla so konstruirani po želji naročnika, ki je moral do sedaj te in podobne zobniške prenosnike uvažati. Zobniški prenosniki so v celoti izdelani iz domačega materiala. Tehnične karakteristike zobniškega prenosnika so naslednje:

- maksimalna dinamična vlečna sila 5 kN,
- maksimalni statični moment na bobnu 3240 Nm,
- nekontrolirani spust stopnic preprečuje samozaporni polžni zobniški par.

Konkretno naročilo zajema 20 kosov, od katerih smo jih do sedaj izdelali deset. Ker je to sad našega znanja, smo tovrstne vitle ponudili še drugim proizvajalcem ladijske opreme, s katerimi se že dogovarjamo o novih naročilih.

D. Lesjak

Ozobljenje novega zobniškega venca poškodovanega zobnika za cementarno Trbovlje (Foto: J. Jereb)

